

HELSINGIN YLIOPISTO

Ei hyvältä näytä: miksi näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen

Filosofian maisteriohjelma
Teoreettinen filosofia
Maisterintutkielma

Laatija:
Otava Kiesiläinen

Ohjaaja:
Maria Lasonen-Aarnio

16.12.2024
Helsinki

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Filosofian maisteriohjelma

Opintosuunta: Teoreettinen filosofia

Tekijä: Otava Kiesiläinen

Työn nimi: Ei hyvältä näytä: miksi näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: joulukuu 2024

Sivumäärä: 53 s

Avainsanat: tieto-oppi, oikeutus, fundamentalismi, näyttämistilat

Ohjaaja: Maria Lasonen-Aarnio

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Muita tietoja:

Tiivistelmä: Opinnäytetyössäni tarkastelen fenomenaalista konservatismia, fundamentalistista teoriaa tiedollisesta oikeutuksesta, jonka mukaan oikeutus perustuu näyttämistiloihin. Teorian postuloimat näyttämistilat ovat sui generis mielentilojen laji, jotka assertiivisen fenomenaalisen luonteensa myötä esittävät sisältönsä jonakin, johon tulisi uskoa. Erityisesti työssäni keskitytään teorian nimenneen Michael Huemerin argumentteihin teorian puolesta. Huemerin mukaan oikeutus ei voi riippua mistään muusta kuin näyttämistiloista, koska mikä tahansa näyttämistiloista riippumaton oikeutuksen ehto johtaisi tilanteisiin, joissa subjekti on oikeutettu uskomaan tavalla, joka subjektista itsestään näyttää mielivaltaiselta.

Opinnäytetyöni teesi on, ettei fenomenaalisen konservatistisuuden kuva oikeutuksesta ole riittävä. Osoitan, että Huemerin mielivaltaisesti uskomiseen pohjaava argumentti näyttämistilojen riittävyydelle ei toimi, sillä myös näyttämistilat mahdollistavat mielivaltaisesti uskomisen. Tämän jälkeen argumentoin, ettei fenomenaalinen konservatismi toimi yleisenä teoriana oikeutuksesta, sillä muisti- ja päättelyuskomusten oikeutusta ei voida uskottavasti palauttaa näyttämistiloihin. Lisäksi väitän, ettei fenomenaalinen konservatismi toimi yleisenä teoriana perususkomusten oikeutuksesta, sillä teorian sitoumuksien valossa moitteettomat uskomukset ovat samassa tiedollisessa asemassa näyttämistilojen kanssa. Ongelman välttäminen vaatii oikeutussuhteen tarkentamista, mutta tällöin näyttämistilat eivät ole riittäviä perususkomusten oikeutukselle.

Opinnäytetyöni valossa ei ole uskottavaa, että näyttämistiloilla olisi fenomenaalisen konservatistisuuden väittämä erityisasema tiedollisessa toiminnassa. Jos näyttämistiloilla on jokin rooli, sen täytyy olla huomattavasti vaatimattomampi kuin teoria antaisi ymmärtää.

Sisällysluettelo

Johdanto	1
1 Fenomenaalinen konservatismi	6
1.1 Fenomenaalisen konservatismiin perusteeksi ja oikeutuksen rakenne	6
1.2 Mitä ovat näyttämistilat?	8
1.3 Miksi fenomenaalinen konservatismi?	10
1.3.1 Näyttämistilojen välttämättömyys rationaalisille uskomuksille	10
1.3.2 Internalistiset intuitiot	12
1.4 Onko fenomenaalinen konservatismi liian salliva?	15
1.5 Luvun yhteenveto	17
2 Riittävätkö näyttämistilat oikeutukseen?	18
2.1 Mielivaltaisesti uskomisen	18
2.1.1 Rationaalisuuden käsite fenomenaalisisissa konservatismeissa	19
2.1.2 Voiko rationaalinen uskomus näyttää mielivaltaiselta?	19
2.2 Muistiuskomusten oikeutus	24
2.2.1 Muistin toiminta fenomenaalisisissa konservatismeissa	25
2.2.2 Tarvitseeko fenomenaalinen konservatismi säilöväää muistia?	29
2.3 Luvun yhteenveto	33
3 Fenomenaalisen konservatismiin oikeutussuhteen ongelmat	34
3.1 Moitteettomilla uskomuksilla on sama tiedollinen asema kuin näyttämistiloilla	34
3.2 Yleinen epäjohtonmukaisuus voi olla oikeutettua	41
3.3 Luvun yhteenveto	48
Lopuksi	49

Johdanto

Olet viettämässä iltaa ystäväsi kanssa lautapeliä äärellä, kun löydät itsesi kiivaasta väittelystä koskien juuri aloittamanne pelin sääntöjä. Mitä tehdä? Jos kiista on ratkaisematon, on peli kai parempi jättää sikseen. Kannan muuttaminen puolin tai toisin vaatii kuitenkin perusteluja. Ongelma tietenkin on, että pystytte keskustelemaan vain suhteessa omiin tulkintoihinne pelistä ja sen säännöistä: ei ole mitään puolueetonta tahoja, joka kertoisi, kuinka peliä tulisi pelata. Ette kuitenkaan anna tämän lannistaa, vaan parhaanne mukaan puolustatte kantojanne. Sinua alkaa kuitenkin pian puuduttamaan, sillä mitä ikinä sanotkaan kantasi puolustukseksi, ystäväsi vaatii aina perusteille lisäperusteluja. Ystäväsi sen sijaan ei näytä mitään väsymisen merkkejä, vaan sanelee itsevarmasti: ”Liikkumissääntöjen täytyy mielestäni mennä näin, koska vuorojen rakenne on tällainen, koska tämä sääntö ei salli tätä... Miksi tämä sääntö ei salli tätä? Koska liikkumissääntöjen täytyy mennä näin...” Huvittuneena huomautat ystäväillesi, että hänhän nyt vain toistaa itseään. Tähän hän tuohtuneena toteaa, että eiköhän nyt täytyisi vain olettaa jotakin ilman sen suurempia perusteita, koska muuten asiassa ei päästä ikinä eteenpäin. Mutta sittenhän teidän täytyisi olla yksimielisiä siitä, mitä tulisi olettaa. Kiistalle ei ole loppua näkyvässä, joten lienee parempi jättää tämä peli-ilta lyhyeen.

Ehkä ei tuota suuria sieluntuskia todeta, ettei niinkään vähäpätöiseen asiaan kuin lautapelin sääntöjen tulkintaan ole aina löydettävissä selvää vastausta. Ilta saattaa mennä pilalle, mutta ei sen kummempaa. Harmillisesti peli-illan ongelmat vaikuttavat olevan helposti sovellettavissa lähes mihin tahansa uskomukseen. Edellä on kuvattu lyhykäisyydessään viisi kannanotosta pidättäytymisen muotoa, joihin antiikin pyrrhonistiset skeptikot nojasivat kumotakseen dogmatistisen hätköinnin, ja jotka yhä kummittelevat antiskeptisten tietoteoreetikoiden riesana. Kiistanalaisuuteen ja suhteellisuuteen perustuvat muodot ovat jokseenkin jääneet historiaan, mutta loput kolme muotoa on kanonisoitu Agrippan trilemmaksi kutsutussa skeptisessä argumentissa, joka asettaa kaiken oikeutuksen kyseenalaiseksi:¹

---

¹ Viisi muotoa (kiistanalaisuus, suhteellisuus, äärettömyys, kehäisyys ja oletus) tulevat Sekstos Empirikoksen teoksesta *Pyrrhonismien pääpiirteet*, jossa pyrrhonismi ja uskomuksista pidättäytyminen esitetään metodina vapautua sisäisistä häiriöistä mielenrauhan saavuttamiseksi. Agrippan trilemma juontaa nimensä siitä, että näitä viittä muotoa pidettiin skeptikkofilosofi Agrippan kehittäminä. Ks. Sekstos

- (1) Jotta uskomus voi olla oikeutettu, sen tulee olla hyvin perusteltu.
- (2) Perusteiden ketjulla on vain kolme mahdollista muotoa:
  - (a) Se jatkuu äärettömyyksiin.
  - (b) Se muodostaa kehän.
  - (c) Se päättyy uskomukseen, jolla ei ole perusteita.
- (3) Uskomuksella ei voi olla äärettömyyksiin jatkuvaa perusteiden ketjua.
- (4) Kehäinen perusteiden ketju ei voi oikeuttaa uskomuksia.
- (5) Perusteeton uskomus ei voi oikeuttaa uskomuksia.
- (J) Täten yksikään uskomus ei voi olla oikeutettu.

Jos argumentin premissit hyväksytään, näyttää tilanne tukalalta. Päädymme niin kutsuttuun regressio-ongelmaan, jossa perustelut tarvitsevat aina uusia perusteita tuekseen, eikä oikeutusta saada liikkeelle alkuunkaan. Kaikkea ei onneksi tarvitse niellä pureskelematta. Jos meillä on syytä kyseenalaistaa jokin argumentin premisseistä, ovat oikeutetut uskomukset vielä pelastettavissa. Täten tehtäväksi jää selittää, mikä argumentissa menee vikaan. On alkuunkin hyvä huomata argumentille hyvin keskeinen oletamus: uskomus voi olla oikeutettu vain, jos se perustuu oikeutettuun uskomukseen. Kenties yleisin vastaus Agrippan trilemmaan on *fundamentalismi*, joka kieltää tämän oletuksen. Fundamentalististen teorioiden mukaan meillä voi olla oikeutettuja uskomuksia, joiden oikeutus ei riipu muista uskomuksista. Jokin tällaisissa *perususkomuksissa* tai niiden alkuperässä on sellaista, ettei enempää perusteita ole syytä vaatia. Vakuuttavan teorian tulee tietenkin pystyä selittämään, miksi näin on.

René Descartes (1596–1650) esittää uuden ajan filosofian merkkiteoksessaan *Mietiskelyjä ensimmäisestä filosofiasta*, että uskomusjärjestelmä tulisi rakentaa sellaisten uskomusten varaan, joista ei voi erehtyä. Perususkomukset ovat näin ymmärrettyinä uskomuksia, jotka eivät voi olla epätosia. Tämä vaikuttaa lupaavalta. Jos uskomuksesta ei voi erehtyä, tuntuu lisäperusteiden vaatiminen hassulta: perusteet eivät tekisi uskomuksen totuudesta yhtään todennäköisempää. Oman mielen olemassaoloa on

esimerkiksi vaikea epäillä, sillä epäily vaatii, että joku epäilee. Ajatusta jatkamalla voi oman pään sisällä päästä pitkälle, mutta mielen ulkoisesta maailmasta on hyvin hankala saada varmaa otetta: mahdollisuus aistiharhoihin ja hallusinaatioihin tekee silppua mistään yrityksestä päätellä aistikokemuksista varmuudella ulkomaailman olemassaolo. Koska pääsen mielessäni käsiksi vain kokemuksiini asioista enkä asioihin itseensä, on aina mahdollista, että mielikuvani poikkeavat paljonkin todellisuudesta. Kokemukseni ovat esimerkiksi täysin yhteensopivia sen kanssa, että olen vain aivot altaassa, jonka kaikki kokemukset ovat tehokkaan tietokoneen simuloimia. Tästä on helppo johtaa skeptinen argumentti, joka asettaa kaikki uskomukset ulkomaailmasta kyseenalaisiksi:²

- (1) Jos tiedän, että minulla on kädet, tiedän myös, etten ole aivot altaassa.
- (2) En tiedä, etten ole aivot altaassa.
- (J) En tiedä, että minulla on kädet.

Ehkä vaade erehtymättömyydestä on siis liikaa pyydetty. Emmekö tosiaan voi olla oikeutettuja missään sellaisessa, mistä emme voi olla täysin varmoja? Voin toki päässä pyörittelemällä todistaa vaikka ja kuinka monimutkaisten teoreemien loogisen välttämättömyyden, mutta tuntuu nurinkuriselta, että nämä olisivat minulle jotenkin ilmeisempiä kuin monet arkiset uskomukseni. Perustuuko uskomukseni, että minulla on kädet, tosiaankin pelkkään perusteettomaan olettamukseen? G.M. Moore (1873–1958) haastaa skeptiset argumentit tältä pohjalta väittäessään, että skeptisissä argumenteissa johtopäätöksen epätotuus on ilmeisempää kuin premissien totuus: jos argumentti vaatisi minua olemaan uskomatta johonkin niinkin ilmeiseen ja perustavaan kuin omien käsieni olemassaoloon, on argumentin premisseissä pakko olla jotakin vialla. Jos käsieni olemassaolo on ilmeisempää kuin argumentin premissit, voidaan koko asetelma kääntää ympäri:

- (1) Jos tiedän, että minulla on kädet, tiedän myös, etten ole aivot altaassa.
- (2) Tiedän, että minulla on kädet.

---

² Tätä skeptistä ongelmaa kutsutaan ilkeän demonin ongelmaksi, sillä ongelma juontaa juurensa Descartesin edellä mainituista *Mietiskelyistä*, joissa Descartes olettaa ilkeän demonin huiputtavan häntä niin, että kaikki hänen ulkomaailmaa koskevat uskomuksensa ovat epätosia.

(J) Tiedän, etten ole aivot altaassa.

Emme ole kuitenkaan vielä selvillä vesillä. Skeptisillä argumenteilla on selvää intuitiivista vetoa. Tuntuu hassulta väittää voivani sulkea jotakin pois, joka ainakin päältäpäin on täysin yhteensopivaa omaamani evidenssin kanssa. On vaikea kuvailla skeptisiä skenaarioita edes epätodennäköisinä, koska mikään aistikokemuksissani ei vähennä todennäköisyyttä sille, että ne ovat järjestelmällisesti erheellisiä. Tämän kieltäminen ei itsessään näytä vievän meitä paljoka eteenpäin. Tyydyttävän vastauksen täytyy siis kyetä selittämään, miksi olemme oikeutettuja arkisissa ”terveen järjen” uskuksissamme.

Opinnäytetyössäni tarkastelen kriittisesti *fenomenaalista konservatismia*, yhtä fundamentalistista yritystä vastata edellä kuvattuun ongelmaan. Teoria on 2000-luvun alusta asti ollut kiivaan kiistelystä alaisena. Fenomenaalisen konservatistien puoltajat näkevät sen kykenevän tarjoamaan yhtenäisen ja yksinkertaisen kuvan perususkomusten oikeutuksesta—jotkut kannattajat jopa väittävät muiden teorioiden olevan itsensä kieltäviä. Tätä vasten monet kriitikot kokevat teorian epäuskottavaksi, epäintuitiiviseksi, ja väittävät sen tekevän oikeutuksesta liian helppoa saavuttaa.

Teorian keskiössä ovat niin sanotut *näyttämistilat* (eng. *seemings*): sui generis mielentilojen laji, joihin perimmäisten tiedonlähteidemme³ toiminta teorian mukaan perustuu. Fenomenaalisen konservatistien perusajatus on, että tällaisen mielentilan omaaminen antaa jonkinasteisen oikeutuksen uskoa, että asiat ovat mielentilan esittämällä tavalla. Teoriasta on esitetty erinäisiä ja eri vahvuisia versioita, mutta tämä työ keskittyy niin kutsuttuun globaaliin fenomenaaliseen konservatismiin, jonka mukaan kaikki oikeutus palautuu näyttämistiloihin, ja vahvaan fenomenaaliseen konservatismiin, jonka mukaan näyttämistilat ovat oikeutuksen riittävä ja välttämätön ehto. Teorian puolesta ovat argumentoineet lukuisat eri henkilöt, mutta tässä työssä keskitytään erityisesti teorian nimenneen Michael Huemerin tuotantoon. Työssä ei tehdä

---

³ Perimmäisiksi tiedonlähteiksi mielletään yleensä ainakin aistihavainnot, muisti, tietoisuus ja järki. Tässä tapauksessa näistä on ehkä hämäävää puhua perimmäisinä, sillä globaalin fenomenaalisen konservatistien mukaan kaikki oikeutus perustuu lopulta näyttämistiloihin. Tällöin ei sinänsä ole muita perimmäisiä tiedonlähteitä kuin näyttämistilat.

eroa fenomenaalisen konservatismiin eri muotojen välillä, vaan puhutaan yksinkertaisuuden vuoksi vain fenomenalisesta konservatismista.

Opinnäytetyössäni esitän, ettei fenomenaalisen konservatismiin kuva oikeutuksesta ole riittävä. Argumentoin tämän puolesta kahdella tapaa. Ensimmäinen väitteeni on, ettei fenomenaalinen konservatismi voi olla yleinen teoria oikeutuksesta, sillä muisti- ja päättelyuskomusten oikeutusta ei voida uskottavasti selittää näyttämistiloilla. Toinen väitteeni on, ettei fenomenaalinen konservatismi voi olla yleinen teoria peruskomusten oikeutuksesta, sillä teorian sitoumuksien valossa moitteettomat uskomukset ovat samassa tiedollisessa asemassa näyttämistilojen kanssa. Lisäksi osoitan, ettei mielivaltaisesti uskomiseen perustuva argumentti näyttämistilojen riittävyyden puolesta toimi. Työ etenee seuraavasti:

- Ensimmäisessä luvussa kuvailen fenomenaalisen konservatismiin pääpiirteet ja keskeiset sitä puoltavat argumentit.
- Toisessa luvussa kritisoin mielivaltaisesti uskomiseen perustuvaa argumenttia, jonka mukaan oikeutus ei voi riippua muusta kuin näyttämistiloista. Tämän jälkeen esitän, ettei muistiuskomusten oikeutusta voida uskottavasti palauttaa pelkkiin näyttämistiloihin.
- Kolmannessa luvussa argumentoin, ettei fenomenaalinen konservatismiin sitoumuksien valossa ole selvää, miksi moitteettomat mutta epäoikeutetut uskomukset eivät voi toimia itsenäisinä oikeutuksen lähteinä. Tämän jälkeen argumentoin, että fenomenaalisen konservatismiin kuva päättelystä on epäuskottava ja sallii yleisen epä johdonmukaisuuden uskomuksissa.

On hyvä huomata, ettei näyttämistilojen olemassaolo ole kiistaton väite. En kuitenkaan ota kantaa siihen, onko näyttämistiloja olemassa, vaikka argumentoinkin siltä olettamukselta, että niitä on olemassa teorian esittämällä tavalla.

1 Fenomenaalinen konservatismi

Fenomenaalisen konservatistisuuden perusajatus on intuitiivinen: on järkevää uskoa asioiden olevan niin kuin ne näyttävät olevan, ellei ole syytä uskoa toisin. Termi on peräisin Michael Huemerin teoksesta *Skepticism and the Veil of Perception* (2001), jossa Huemer esittää fenomenaalisen konservatistisuuden yleisenä teoriana perususkomusten oikeutuksesta (Huemer 2001, 99). Myöhemmin Huemer on käsittänyt fenomenaalisen konservatistisuuden yleisenä teoriana oikeutuksesta, joka ei rajoitu vain perususkomuksiin (Huemer 2006, loppuviite 5).

Tässä luvussa tarkastelen fenomenaalisen konservatistisuuden käsitystä oikeutuksesta sekä sitä puoltavia intuitioita. Esittelen ensiksi fenomenaalisen konservatistisuuden pääpiirteittäin, minkä jälkeen kuvaan keskeisiä argumentteja fenomenaalisen konservatistisuuden puolesta. Luvun tarkoituksena on toimia vankkana pohjana teorian myöhemmää kriittistä käsittelyä varten. Tästä syystä keskityn erityisesti näyttämistilojen luonteeseen ja niiden väitettyyn keskeiseen rooliin oikeutuksessa.

1.1 Fenomenaalisen konservatistisuuden perusteet ja oikeutuksen rakenne

Fenomenaalisen konservatistisuuden käsitys oikeutuksesta on internalistinen: vain mielen sisäiset tekijät vaikuttavat uskomusten oikeutukseen. Tätä motivoi ajatus siitä, että olemme oikeutuksesta puhuttaessa ensisijaisesti kiinnostuneita oikeutuksesta ”ensimmäisessä persoonassa” (Huemer 2001, 22). Haluamme siis tietää, miten meidän on rationaalista toimia sen informaation pohjalta, mitä meillä kullakin on omassa rajatussa näkökulmassamme. Tarvitsemme jonkin tavan, joka ei viittaa mihinkään mielen ulkopuoliseen, jolla erottaa oikeutetut uskomukset mielivaltaisista tai sattumanvaraisista uskomuksista. Fenomenaalinen konservatismi ratkaisee ongelman ns. ”näyttämistiloilla” (Huemer 2001, 99).

Fenomenaalinen konservatismi:

Jos subjektista S näyttää (eng. seems), että P , niin kumoajien puuttuessa subjektilla S on vähintään jonkinasteinen oikeutus uskoa, että P (Huemer 2007,

30).⁴

On tärkeä huomata, ettei sana ”näyttää” viittaa visuaalisiin havaintoihin taikka aisti-havaintoihin sinänsä. Fenomenaalisen konservatismiin postuloimat näyttämistilat ovat mielentilojen laji, joilla on keskeinen rooli perimmäisten tiedonlähteiden, kuten aisti-havaintojen, muistin ja järjen toiminnassa (Huemer 2007, 30). Havainnot tuottavat havaintonäyttämisiä, muisti muistinäyttämisiä, järki älyllisiä näyttämisiä, ja niin edes päin. Uskomukseni, että Sputnik 1 laukaistiin vuonna 1957, oikeuttaa se, että näyttäisin muistavani näin olevan. Samoin minusta näyttää, että $2 + 2 = 4$. Fenomenaalisen konservatismiin mukaan olen oikeutettu uskomaan tähän, koska järkeni perusteella tämä näyttäisi olevan tosi. Näyttämistila itsessään oikeuttaa nämä uskomukset (Huemer 2001, 102): en päättelenäyttämistilan pohjalta, että Sputnik 1 laukaistiin vuonna 1957, eikä minulla tarvitse olla uskomuksia tai tietoa omaamastani näyttämistilasta. Tietynlaisen mielentilan omaaminen riittää oikeuttamaan uskomukseni.⁵

Näyttämistilat eivät takaa sisältönsä totuutta ja voivat olla ristiriidassa keskenään. Emme välttämättä ole oikeutettuja uskomaan näyttämistilan perusteella, jos meillä on evidenssiä näyttämistilaa vastaan (Huemer 2001, 100). Jos subjektista S näyttää, että P , mutta subjektilla S on perusteita uskoa, että $ei-P$, ja nämä perusteet näyttävät vahvemmilta kuin näyttämistila, että P , niin S ei ole oikeutettu uskomaan, että P . Koska fenomenaalinen konservatismi on yleinen teoria oikeutuksesta, myös nämä perusteet nojaavat näyttämistiloihin. Toisin sanoen: jos subjektista S

- (1) näyttää, että P , mutta
- (2) näyttää, että Q , ja
- (3) näyttää, että jos Q niin $ei-P$, ja
- (4) näyttää, että Q on uskottavampi kuin $ei-Q$,

---

⁴ Huemerin alkuperäinen muotoilu perusteille on ”jos subjektista S näyttää, että P , niin S on vähintäänkin *prima facie* oikeutettu uskomaan, että P ” (Huemer 2001, 99).

⁵ Kuten myöhemmin tullaan näkemään, tilanne ei ehkä ole näin yksinkertainen ainakaan muistinäyttämisten tai päättelyn kohdalla. Kuitenkin fenomenaalisen konservatismiin kannattajat usein esittävät näyttämistilojen roolin perimmäisten tiedonlähteiden taustalla näin suorasukaisesti, ainakin alustavasti. Ks. esim. Huemer (2007), Tucker (2013), ja McAllister (2023a).

niin S ei ole oikeutettu uskomaan, että P .

Näyttämistilan suoma oikeutus voi myös kumoutua, jos on syytä uskoa, ettei näyttämistila ole luotettava⁶ (Huemer 2001, 111). Näin voi esimerkiksi olla, jos käsityksemme jostakin kiistanalaisesta aiheesta perustuu yksipuoleiseen evidenssiin ja olemme tietoisia tästä kiistanalaisuudesta ja yksipuolisuudesta. Kuvitellaan, että minusta näyttää, että kreationismi on oikeassa, koska olen lukenut yksipuolisesti kreationistien tekstejä. Tiedän hyvin, että näkemystä vastaan on esitetty vahvaa kritiikkiä, mutta jätän tämän huomiotta. Tällöin en olisi oikeutettu uskomaan pelkän näyttämistilan perusteella, sillä olen tietoinen näyttämistilan tuottaneen prosessin puolueellisuudesta. Minun tulisi pikemminkin pidättäytyä uskomasta, kunnes olen tutustunut aiheeseen monipuolisemmin.

1.2 Mitä ovat näyttämistilat?

Vaikka näyttämistiloilla on keskeinen rooli fenomenalisen konservatismiin käsitykselle oikeutuksesta, niiden luonne on kaikkea muuta kuin selvä. Yleisin näkemys fenomenalisen konservatismiin puoltajien keskuudessa on, että näyttämistilat ovat tietynlaisia kokemuksia tai propositionaalisia asenteita, joita ei voida palauttaa mihinkään muihin mielentiloihin (Tucker 2013, 5). Näyttämistiloja ei voida esimerkiksi ajatella taipumuksina uskoa. Jos näyttämiset olisivat taipumuksia uskoa, olisi väite ”olen taipuvainen uskomaan, että P , koska minusta näyttää, että P ” triviaalisti tosi (Huemer 2007, 31). Näyttämistila kuitenkin vaikuttaa toisinaan selittävän taipumuksen uskoa tavalla, joka on aidosti informatiivinen. Minulla on taipumus uskoa, että ruoho on vihreää, koska minusta näyttää siltä, että ruoho on vihreää.

Näyttämistilat eivät myöskään ole uskomuksia. Kuten uskomuksilla, niillä on propositionaalinen sisältö ja ne esittävät sisältönsä totena (Skene 2013, 543). Näyttämistilat eivät kuitenkaan ole välttämättä herkkiä evidenssille niitä vastaan (Cullison 2010,

---

⁶ Internalistisena teoriana fenomenalinen konservatismi ei tietenkään vaadi näyttämistiloilta luotettavuutta sinänsä. Pelkistäen: S ei ole oikeutettu uskomaan näyttämistilan N perusteella, jos N näyttää epäluotettavalta subjektille S .

261): voin lakata uskomasta johonkin evidenssin valossa, mutta veteen työnnetty keppi näyttää pinnan alla taittuvan, vaikka tiedän, että keppi on suora. Tieto kepin suoruudesta ei saa vaikutelmaa taittuneesta kepestä katoamaan. Voimme myös omata ongelmattomasti keskenään ristiriitaisia näyttämistiloja: näköhavainnon perusteella minusta näyttää, että keppi taittuu veden alla, mutta kepin tunnustelu tuottaa pikemminkin vaikutelman, ettei keppi ole taittunut. Toisin kuin uskomukset, näyttämistilat itsessään eivät ole oikeutettuja tai epäoikeutettuja, vaan ne tulevat meille annettuna (Cullison 2010, 262). Pelkästään jonkin näyttämistilan omaamisessa ei ole mitään episteemisesti arvostettavaa, vaikkakin näyttämistilan pohjalta uskomisessa on.

Näyttämistiloilla on tietty fenomenaalinen luonne, jonka myötä ne esittävät sisältönsä totena. Tätä luonnetta on kuvailtu ”voimakkuutena” tai ”vakuuttavuutena”: näyttämistilat ikään kuin suosittelevat uskomaan propositionaaliseen sisältöönsä (Tucker 2010, 530). Näyttämistilojen rooli oikeutuksessa perustuu tähän uskomuksia suositteluvaan fenomenaaliseen luonteeseen. Tämä ”vakuuttavuus” on näyttämistiloilla eri asteista (Tucker 2010, 530): jotkin näyttämistilat tuntuvat vahvemmilta tai ”pakottavammilta” kuin toiset. Esimerkiksi yksinkertaiset analyttiset totuudet ja selkeät aistihavainnot näyttävät yleisesti ottaen suorastaan ilmeisiltä, joihin suhteessa monimutkaisten päättelyiden johtopäätökset tai epäselvät havainnot tuntuvat pikemminkin pehmeiltä ehdotuksilta. Minusta näyttää siltä, että kissani loikoilee olohuoneen nojatuolilla. Erotan selvästi päivänvalossa kissani omalaatuisen värikuvioinnin ja rottamaisen siimahännän, ja tunnen vahvaa vetoa uskoa, että kissani loikoilee olohuoneen nojatuolilla. Yön hämärässä erotan nojatuolilla pyöreän möykyn, ja minusta näyttää siltä, että kissani loikoilee olohuoneen nojatuolilla. Tämä vaikutelma on kuitenkin paljon heikompi kuin se, joka pohjautui kirkkaassa päivänvalossa tekemääni havaintoon. On kuitenkin tärkeä huomata, ettei näyttämistilan ”pakottavuuden” asteen erot tarkoita samaa, kuin erot havainnon tarkkuudessa tai selkeydessä, vaikka selkeät havainnot yleensä tuottavatkin pakottavampia näyttämistiloja. Mitä pakottavampi näyttämistila on, sitä vahvempi on vaikutelma, että asiat ovat sen esittämällä tavalla (Huemer 2001, 79).

Näiden ominaisuuksien vuoksi fenomenaalisen konservatismiin puoltajat uskovat näyttämistilojen ratkaisevan johdannossa kuvatun regressio-ongelman. Näyttämisti-

lan propositionaalinen sisältö selittää, mitä näyttämistila oikeuttaa uskomaan. Näyttämistilan assertiivinen fenomenaalinen luonne selittää, miksi propositionaaliseen sisältöön uskomisen on oikeutettua. Ja koska näyttämistilat eivät ole tahdonalaisia, eivät ne myöskään voi olla oikeutettuja tai epäoikeutettuja. Täten lisäperusteita tai oikeutusta ole syytä vaatia, jolloin regressio katkeaa.

1.3 Miksi fenomenaalinen konservatismi?

Yleisenä teoriana oikeutuksesta fenomenaalinen konservatismi palauttaa kaiken oikeutuksen näyttämistiloihin: näyttämistilat ovat välttämättömiä oikeutukselle, ja näyttämistilat riittävät oikeutukseen. Tässä aluvuossa esittelen perusteita uskoa, että näyttämistiloilla on fenomenaalisen konservatismiin esittämä keskeinen rooli oikeutuksessa. Kuvailen ensiksi perusteita sille, minkä takia rationaaliset uskomukset eivät ole mahdollisia ilman näyttämistiloja, eli miksi näyttämistilat ovat oikeutuksen välttämätön ehto. Tämän jälkeen kuvailen internalistisia intuitioita, jotka puhuvat sen puolesta, ettei oikeutus voi riippua muusta kuin näyttämistiloista.

1.3.1 Näyttämistilojen välttämättömyys rationaalisille uskomuksille

Kuten todettu, fenomenaalisen konservatismiin mukaan näyttämistilat yhdistävät kaikkien perimmäisten tiedonlähteiden toimintaa. Ajatus on jokseenkin epäintuitiivinen, sillä perimmäiset tiedonlähteet tuntuvat toimivan hyvin eri tavoin. Kokemus muistin toiminnasta poikkeaa huomattavasti kokemuksesta aistihavaintojen toiminnasta, jotka taas vaikuttavat olevan kaukana järjen toiminnasta. Täten on syytä tarkastella tarkemmin näyttämistilojen väitettyä roolia rationaalisessa tiedollisessa toiminnassa. Huemerin mukaan kaikki arvostelmat perustuvat siihen, että propositio hyväksytään tai kielletään riippuen siitä, miten asiat näyttävät olevan (Huemer 2001, 107). Jos oikeutus ei ole riippuvainen näyttämistiloista fenomenaalisen konservatismiin esittämällä tavalla, jää Huemerin mukaan kaikki rationaalinen toiminta ilman pohjaa. Arvioimme esimerkiksi päättelyiden uskottavuutta sen perusteella, kuinka uskottavilta niiden premissit meistä näyttävät. (Huemer 2001, 105). Jos emme voisi arvioida propositioiden uskottavuutta tällä tavalla, meillä ei olisi mitään tapaa, millä erottaa mielivaltaiset lauseketjut varteenotettavista argumenteista (Huemer 2001, 107).

Matthew Skene puolustaa Huemerin näkemystä näyttämistilojen välttämättömyydestä artikkelissaan ”Seemings and the possibility of epistemic justification” (2013). Voidaksemme uskoa rationaalisesti meidän tulee kyetä arvioimaan propositioiden todenmukaisuutta. Koska propositiot itsessään eivät sano mitään omasta todenmukaisuudestaan, tarvitaan jotakin niiden lisäksi, joka antaa osviittaa niiden todenmukaisuudesta (Skene 2013, 544). Kuten todettu, sekä uskomukset että näyttämistilat ovat tässä mielessä assertiivisia: ne esittävät sisältönsä totena. Assertiivisuuden myötä ne ovat erotettavissa muista propositionaalisen sisällön omaavista mielentiloista, joiden tehtävänä ei ole kuvata tosiasioita, kuten luovista kuvitelmista (Skene 2013, 544). Skene kuvailee uskomuksia representaatioina hyväksytyistä propositioista (Skene 2013, 542): ne edustavat sitä, mitä pidämme todenmukaisena. Uskomukset ovat tässä mielessä aktiivisia: propositioiden hyväksyminen on jotakin, jota teemme, ja josta olemme vastuussa. Skenen mukaan näyttämistilat ovat uskomusten välttämätön passiivinen vastinpari. Jotta voimme hyväksyä propositioita tavalla, joka ei ole mielivaltaisen, meillä tulee olla jokin tapa representoida propositioita, jotka meidän tulisi hyväksyä. Näyttämistilat täyttävät tämän tehtävän: ne ovat assertiivisia mentaalaisia tiloja, jotka esittävät sisältönsä jonakin, johon tulisi uskoa (Skene 2013, 542). Ilman näyttämistilojen ohjeistusta, ei olisi mahdollista uskoa rationaalisesti, sillä ei olisi mitään, minkä pohjalta tehdä episteemisiä arvostelmia. Skene tiivistää argumenttinsa seuraavasti:

- (1) Uskomuksia on mahdollista muodostaa rationaalisesti vain, jos on mahdollista tehdä episteemisiä arvostelmia (arvioita totuudenmukaisuudesta).
- (2) Episteemisten arvostelmien tekeminen on mahdollista vain, jos on passiivisia assertiivisia mielentiloja.
- (3) Passiiviset assertiiviset mielentilat ovat näyttämistiloja.
- (J) Täten, uskomuksia on mahdollista muodostaa rationaalisesti vain, jos ne perustuvat näyttämistiloihin. (Skene 2013, 544-545)

Tämän valossa on helpompi nähdä, kuinka näyttämistilat yhdistävät perimmäisten tiedonlähteiden toimintaa. Näyttämistilat ovat mielentilojen luokka, jonka jäseniä määrittää niiden ”uskomaan suositteleva” funktio. Jos perimmäiset tiedonlähteet eivät tuottaisi näyttämistiloja, emme voisi rationaalisesti muodostaa uskomuksia niiden pohjalta, sillä mikään niissä ei kertoisi, mihin meidän tulisi uskoa.

1.3.2 Internalistiset intuitiot

Keskeinen fenomenaalista konservatismia motivoiva tekijä koskee niin kutsuttua uutta ilkeän demonin ongelmaa. Kuvitellaan, että olen aivot altaassa, ja kaikki aistikokemukseni ovat tietämättäni äärimmäisen tehokkaan tietokoneen simuloimia. Vaikka olosuhteet ovat radikaalisti erilaiset ja kaikki ulkomaailmaa koskevat uskomukseni virheellisiä, olisivat kaikki mielentilani identtisiä tässä ”huonossa” sekä niin sanotussa ”hyvässä” tapauksessa, jossa aistikokemukseni eivät ole tietokoneen simuloimia. Ei ole mitään introspektiivista keinoa, jolla erottaa huono tapaus hyvästä. Uusi ilkeän demonin ongelma uhkaa eksternalistisia tiedonkäsitteitä, eritoten reliabilismia, jonka mukaan uskomus on oikeutettu, jos se on muodostettu luotettavan prosessin myötä. On ilmeistä, etteivät uskomukseni ulkomaailmasta ole huonossa tapauksessa luotettavasti muodostettu: ne ovat kaikki järjestelmällisesti erheellisiä. Täten reliabilismi on sitoutunut väitteeseen, etteivät ne ole oikeutettuja. Monet kokevat kuitenkin hyvin epäintuitiiviseksi ajatuksen, etten voisi huonossa tapauksessa olla oikeutettu uskomuksissani, ja täten näkevät, ettei mikään mielen ulkopuolinen voi vaikuttaa uskomusteni oikeutukseen.

Keskeistä uudessa ilkeän demonin ongelmassa on, ettei ole mitään introspektiivista tapaa, jolla erottaa huono tapaus hyvästä. Jos oikeutuksessa on kyse siitä, mihin tulisi tai mihin on sallittua uskoa, on vaikea nähdä, miten minun tulisi huonossa tapauksessa tietää, ettei minun tulisi uskoa ulkomaailmaa koskeviin uskomuksiini. Jos oikeutus riippuu tekijöistä, joihin subjektilla ei ole introspektiivista pääsyä, näyttäisi subjekti olevan moitteeton uskomustensa suhteen. Oikeutettu ja epäoikeutettu uskomus näyttäytyvät subjektille yhtä oikeutettuina. Michael Huemer on esittänyt vastaavanlaisen argumentin, joka hänen mukaansa puoltaa erityisesti fenomenaalista konservatismia. Olkoon ehto E eksternalistinen osa oikeutuksen ehtoa C . Tällöin on mahdollista, että subjektille S ja propositionille P ja Q :

- (1) S täyttää ehdon E proposition P suhteen, mutta ei proposition Q suhteen.
- (2) S täyttää kaikki muut ehdon C osat sekä proposition P että Q suhteen.
- (3) S ei täytä mitään muita ehtoja, jotka riittäisivät oikeutukseen propositionien P ja Q suhteen.
- (4) Subjektista S näyttää siltä, että hän on samassa tiedollisessa asemassa propo-

sitioiden P ja Q suhteen, eikä hänellä ole syytä epäillä, että toinen propositionaalisista olisi toista oikeutetumpi. (Huemer 2006, 149)

Tällaisessa tilanteessa subjektin S tulisi uskoa proposition P , mutta olla uskomatta proposition Q ilman, että subjektilla S on mitään introspektiivista tapaa erottaa uskomuksia koskevaa oikeutusta toisistaan. Huemer kuvaa ongelmaa luotettavan selvänäkökyvyn omaavalla Susannalla, joka on tietämättään aivot altaassa. Susannalla ei ole mitään syytä epäillä aistihavaintojaan, ja eräänä päivänä hänen aistikokemuksiinsa simuloiva tietokone aiheuttaa hänelle kokemuksen koiran näkemisestä. Tämän lisäksi hän saa luotettavan selvänäkökykynsä myötä näyn yksisarvisesta jossakin laiduntamassa, eikä Susannalla ole erityisiä syytä kyseenalaistaa yksisarvisen olemassaoloa. Susannan tietämättä koira on vain tietokoneen simuloima harhakuva, mutta yksisarvinen on todella olemassa. (Huemer 2006, 149)

Jos reliabilismi hyväksytään, olisi Susanna oikeutettu uskomaan yksisarvisen olemassaoloon, mutta ei koiran. Erityisen ongelmallisena Huemer pitää sitä, kuinka Susanna voisi kuvailla omia uskomuksiaan (Huemer 2006, 150):

”Näyttäisin olevani tietoinen koirasta, aivan kuten olen tietoinen yksisarvisesta. Nämä kaksi kokemusta näyttävät yhtä luotettavilta minulle, ja yleisesti ottaen näyttävät yhdenmukaisilta kaikissa tiedollisesti merkittävässä suhteissa. Kuitenkin uskon, että yksisarvinen on olemassa, mutta en usko, että koira on olemassa. Minulla ei ole mitään syytä uskoa, että kokemukseni yksisarvisesta olisi yhtään paikkansapitävämpi kuin kokemukseni koirasta; ilman mitään ilmeistä syytä hyväksyn toisen mutten toista.” (Huemer 2006, 150, suom. O.K.)⁷

---

⁷ ”I seem to be aware of a dog, just as I seem to be aware of a unicorn. These two experiences seem equally reliable to me, and in general, seem alike in all epistemically relevant respects. However, I believe that there is a unicorn, and I do not believe that there is a dog. I have no reason to think that the unicorn experience is any more likely to be accurate than the dog experience; I just accept the content of the one and not the other, for no apparent reason.” (Huemer 2006, 150)

Reliabilismi on sitoutunut väitteeseen, että Susannan kuvaus mielentiloistaan on johdonmukainen ja oikeutettu. Huemerin mielestä kuvaus on kuitenkin ilmeisen epäjohdonmukainen. Huemerin johtopäätös on, että kun P ja Q näyttävät yhdenmukaisilta kaikissa episteemisesti merkittävässä suhteissa, on epäjohdonmukaista kohdella niitä eri tavoin, esimerkiksi uskomalla vain toiseen. (Huemer 2006, 150)

Vastaavia tapauksia on Huemerin mukaan kehitettävissä minkä tahansa eksternalistisen ehdon suhteen, ja täten ongelma koskee eksternalismia yleisesti (Huemer 2006, 151). Huemerin mielestä ongelma ei kuitenkaan rajoitu vain eksternalistisiin teorioihin, vaan on yleinen ongelma kaikille teorioille, joissa oikeutus riippuu näyttämistiloista riippumattomista tekijöistä (Huemer 2006, 155). Huemerin mielestä uskomus voi olla oikeutettu vain, jos uskomisen syynä on uskomuksen oikeuttava tekijä (Huemer 2007, 41). Tästä syystä Huemer ei pidä uskottavana, että mikään näyttämistilojen ulkopuolinen ehto voisi olla episteemisesti merkittävä (Huemer 2007, 42). Arvioidessamme sitä, mihin meidän tulisi uskoa, meillä ei ole mitään muuta mihin nojata kuin miltä asiat meille näyttävät (Huemer 2001, 105).

Keskeistä Huemerin argumentille on, että voimme erehtyä omaamistamme mielentiloista. Tällöin meistä voi näyttää siltä, ettemme omaa uskomuksen oikeutuksen kannalta olennaista mielentilaa, mutta voimme silti olla oikeutettuja uskomuksessamme. Toisin sanoen voisimme olla oikeutettuja uskomaan tavalla, joka näyttää meistä mielivaltaiselta. Oletetaan, että närkästys ja katkeruus ovat kaksi eri tunnetta, jotka toisiinsa sekoitetaan toisiinsa. Oletetaan, että vaikka nämä tunteet vaikuttavat hyvin samanlaisilta, kyky niiden tuntemiseen on kehittynyt toisistaan riippumattomasti eri aikoina lajimme historiassa: ne ovat kehittyneet vastaamaan eri tarpeisiin, ne ovat erilaisten ympäristötekijöiden aiheuttamia, ja ne yleensä eroavat niistä seuraavan käyttäytymisen suhteen. Kuvitellaan nyt, että eräänä päivänä tunnen närkästystä, jonka kuitenkin virheellisesti tulkitseen katkeruudeksi. Minusta näyttää siltä, että tunnen katkeruutta, vaikka olenkin oikeasti närkästynyt. Seuraavana päivänä tunnen oikeasti katkeruutta, ja minusta yhä näyttää siltä, että olen katkera. (Huemer 2006, 153)

Edellä kuvattu tilanne heijastelee aikaisempaa esimerkkiä Susannan selvänäkökyvystä, mutta on rajattu vain mielensisäisiin tekijöihin. Oletetaan nyt, että vain tekijät,

joista subjekti on tai voi olla tietoinen, ovat relevantteja oikeutuksen suhteen. En ensimmäisenä päivänä voi olla tietoinen siitä, että tunnen katkeruutta, koska en tunne katkeruutta. En siis ole oikeutettu uskomaan, että olen katkera. Seuraavana päivänä voin olla tietoinen katkeruudesta, koska todella tunnen katkeruutta. Täten olen oikeutettu uskomaan, että olen katkera. Vastaavasti, voisin kuvailla uskomuksiani johdonmukaisesti seuraavasti:

”Tänään, kuten eilenkin, näyttäisin tuntevani katkeruutta. Minusta näyttää siltä, että tunnen tänään kuin tunsin eilen. Uskon, että tunnen tänään katkeruutta, mutta en usko, että tunsin niin eilen, vaikka minulla ei ole mitään syytä uskoa, että introspektiiviset kykyni olisivat tänään sen luotettavammalla kuin eilen.” (Huemer 2006, 153, suom. O.K.)⁸

Myös tässä tapauksessa ongelma on Huemerin mukaan yleistettävissä. Jos näyttämistilojen rooli oikeutuksessa kielletään, mutta jokin muu internalistinen ehto hyväksytään, on aina kuviteltavissa tapauksia, joissa kaksi propositiota näyttävät subjektille yhtä oikeutetuilta, mutta joista vain toinen on oikeutettu (Huemer 2006, 155).

1.4 Onko fenomenaalinen konservatismi liian salliva?

Fenomenaalinen konservatismi tarjoaa yksinkertaisen ja yhtenäisen kuvan uskomusten oikeutuksesta: oikeutetut uskomukset erottaa mielivaltaisista ja sattumanvaraisista uskomuksista niiden suhde näyttämistiloihin. Fenomenaalinen konservatismi ei ole sitoutunut väitteeseen, että kaikki uskomukset olisivat oikeutettuja, koska uskomukset eivät välttämättä perustu näyttämistiloihin (Huemer 2001, 108). Huemerin mukaan esimerkiksi sokea usko ja itsepetos ovat tilanteita, joissa henkilö uskoo ilman uskomuksen oikeuttavaa näyttämistilaa, tai jopa vastoin sitä, miltä asiat näyttävät (Huemer 2001, 109). Fenomenaalinen konservatismi ei ole myöskään sitoutunut väitteeseen, että mikä tahansa näyttämistila kykenee oikeuttamaan uskomuksen

---

⁸ ”Today, as yesterday, I seem to be experiencing indignation. Today’s emotion *seems* to me just like yesterday’s. But while I believe that I am experiencing indignation today, I do not believe I was experiencing it yesterday, although I have no reason to think my introspection today would be any more reliable than yesterday.” (Huemer 2006, 153)

(Huemer 2001, 108). Näyttämistilojen suoma oikeutus on lähtökohtaisesti kumoutuvaa, ja jos näyttää siltä, ettei näyttämistila ole muodostettu luotettavasti tai jos sen ilmaiseva propositio ei näytä yhteensopivalta muiden uskottavampien propositioiden kanssa, ei näyttämistila voi oikeuttaa uskomusta.

Tästä huolimatta monien mielestä fenomenaalinen konservatismi on liian salliva, ja täten ajattelevat, ettei näyttämistilan omaaminen riitä oikeuttamaan uskomusta. Usein tämä perustuu esimerkkeihin, joissa pelkkä näyttämistila ilman kumoajia oikeuttaisi uskomaan jotakin ilmeisen ongelmallista. Minusta voi esimerkiksi näyttää, että Jumala on käskenyt minua tappamaan vääräuskoiset (Littlejohn 2011, 40; Tooley 2013, 320). Tuntuu epäintuitiiviselta, että voisin oikeutetusti uskoa johonkin näin vaaralliseen ja eettisesti arveluttavaan. Usein myös ajatellaan, että ajatusvinoumat ja ennakkoluulot ovat tyyppiesimerkkejä epäoikeutetusta ja irrationaalisesta ajattelusta (Lasonen-Aarnio 2024a, 137). Rasistista voi näyttää, että hänen halveksumansa ihmisryhmän edustaja käyttäytyy uhkaavasti tai epäilyttävästi vain siksi, että hänen omaamansa ennakkoluulot saavat täysin normaalin käytöksen vaikuttamaan uhkaavalta. Tässäkin tapauksessa tuntuu vaikealta sanoa, että rasisti olisi oikeutettu ilmeisen rasistisessa uskomuksessaan. Huemer kuitenkin huomauttaa, ettei tällaisissa tapauksissa subjektilla itsellään ole mitään pääsyä näyttämistilan ongelmalliseen alkuperään, eikä täten mitään syytä pitää uskomusta ongelmallisena (Huemer 2024, 143). Tilanteet näyttävät meistä ongelmallisilta, sillä meillä on tyypillisesti hallussamme runsaasti evidenssiä, joka puhuu niiden ongelmallisuuden puolesta.

Huemerin mielestä ei ole myöskään mitään tiedollisesti merkittävää lisäehto, jolla rajata fenomenaalisen konservatismiin perusteeksi (Huemer 2007, 43). Kuten aikaisemmin todettu, Huemer ei pidä uskottavana, että mikään näyttämistilojen ulkopuolinen ehto voisi olla tiedollisesti merkittävä. Vastaavasti Huemer argumentoi, ettei oikeutusta voida rajata koskemaan vain joitakin näyttämistiloja.⁹ Oletetaan esimerkiksi, että huolellisuus on välttämätöntä oikeutuksen suhteen: voidakseni oikeutetusti

---

⁹ Tämä on tietenkin täysin palautettavissa edeltävään argumenttiin sen puolesta, ettei mikään näyttämistilojen ulkopuolinen ehto ole episteemisesti merkittävä. Fenomenaalinen konservatismiin rajaaaminen johonkin näyttämistilojen osajoukkoon tarkoittaa, että vain näyttämistilat, joilla on jokin ominaisuus *O*, voivat oikeuttaa uskomuksia. Jos *O* ei itse ole riippuvainen näyttämistiloista, se ei voi olla

uskoa näyttämistilan perusteella, minun tulee huolellisesti arvioida näyttämistilan propositionaalisen sisällön todenmukaisuutta ennen sen hyväksymistä. Huemerin mukaan vaade huolellisuudesta vaikuttaa uskottavalta, koska meillä on syitä uskoa, että huolellisuudella on yhteys luotettavuuteen (Huemer 2007, 37): huolellisesti muodostettu uskomus on todennäköisemmin tosi. Huemerin mielestä luotettavuus ei voi kuitenkaan olla osa perustavanlaatuisia teorioita oikeutuksesta, sillä huolellisuuden suhde luotettavuuteen on kontingentti (Huemer 2007, 37). On mahdollista, että joissakin olosuhteissa liika huolellisuus on luotettavuuden suhteen vain haitaksi.¹⁰

Huemer kiteyttää ajatuksen seuraavasti: perustavanlaatuisen teorian oikeutuksesta tulee esittää välttämättömät ehdot, jotka yhdessä vallitsevien kontingenttien olosuhteiden kanssa tuottaa oikeat arvostelmat siitä, mitkä uskomukset ovat oikeutettuja (Huemer 2007, 37). Koska meillä on omassa maailmassamme syitä uskoa, että huolimattomasti muodostetut uskomukset eivät ole luotettavia, emme yleisesti ottaen ole oikeutettuja hätäisesti muodostettuihin uskomuksiin, vaikka ne näyttäisivätkin meille tosilta.

1.5 Luvun yhteenveto

Fenomenaalinen konservatismi on internalistinen ja fundamentalistinen teoria oikeutuksesta, jonka mukaan näyttämistilat—assertiiviset mielentilat, joissa tunnemme vetoa uskoa niiden sisältöön—ovat oikeutuksen välttämätön ja riittävä ehto.

Koska fenomenaalinen konservatismi perustaa kaiken oikeutuksen näyttämistiloihin, tulee onnistuneen fenomenaalisen konservatismiin kritiikin osoittaa vähintään toinen seuraavista: joko (I.) näyttämistilat eivät ole välttämättömiä oikeutuksen suhteen, jolloin uskomus voi olla oikeutettu tavalla, joka on riippumaton näyttämistiloista, tai (II.) näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen, jolloin oikeutus vaatii jonkin näyttämistiloista riippumattoman välttämättömän ehdon täyttymistä.

---

perustana episteemisille arvostelmille, eikä uskomuksen oikeutus voi täten riippua siitä. Jos O on riippuvainen näyttämistiloista (ts. S on oikeutettu uskomaan näyttämistilan N perusteella, jos subjektista N näyttää, että näyttämistilalla N on ominaisuus O), niin ominaisuus O kuvaa joko kontingenttia oikeutuksen ehtoa tai ehtoa, joka palautuu täysin näyttämistiloihin.

¹⁰ Huemer itse kokee vaikeaksi kuvitella tilanteita, missä näin olisi, vaikka myöntääkin niiden teoreettisen mahdollisuuden.

2 Riittävätkö näyttämistilat oikeutukseen?

Fenomenaalisen konservatismiin erityisenä ansiona voidaan pitää sen kykyä tarjota yksinkertainen ja yhtenäinen selitys oikeutuksesta, joka suurelta osin vastaa arkisia käsityksiämme. Näyttämistilat selittävät, miten voimme omata oikeutettuja uskomuksia niin ulkomaailmasta kuin myös eettisistä normeista ja välttämättömistä totuuksista. Käytännössä mikä tahansa uskomus voi olla oikeutettu, jos sen propositionaalinen sisältö voi olla näyttämistilan sisältönä. Tästä syystä on jokseenkin vaikea kuvitella tilanteita, joissa intuitiivisesti ajattelimme subjektin olevan oikeutettu uskoksessaan, mutta joissa fenomenaalinen konservatismi kieltää oikeutuksen.

Edellinen luku loppui huomioon, että onnistuneen fenomenaalisen konservatismiin kritiikin tulee osoittaa joko (I.), että näyttämistilat eivät ole välttämättömiä oikeutuksen suhteen, tai (II.), että näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen. Tässä luvussa tarkastelen kriittisesti fenomenaalisen konservatismiin väitettä, ettei oikeutus vaadi minkään näyttämistiloista riippumattoman ehdon täyttymistä. Luvun ensimmäisessä osassa argumentoin, ettei näyttämistilojen riittävyyttä voida perustella mielivaltaiseen mutta oikeutettuun uskomiseen pohjaavilla argumenteilla, ja täten näyttämistiloista riippumattomat oikeutuksen lähteet ovat mahdollisia. Luvun toisessa osassa esitän, ettei fenomenaalinen konservatismi pysty välttämään näyttämistiloista riippumattomia oikeutuksen ehtoja, sillä muistiuskomusten oikeutus vaatii muistin säilövän roolin huomioimista.

2.1 Mielivaltaisesti uskominen

Kuten edellisessä luvussa nähtiin, keskeinen argumentti näyttämistilojen riittävyydelle on, että minkä tahansa näyttämistiloista riippumattoman ehdon vaatiminen johtaa tilanteisiin, joissa subjektilla on kaksi uskomusta, jotka näyttävät subjektille yhtä oikeutetuilta, mutta joista vain toinen täyttää näyttämistiloista riippumattoman oikeutuksen ehdon. Tällöin subjekti on oikeutettu uskomaan tavalla, joka subjektin omasta näkökulmasta näyttää mielivaltaiselta.

Tässä alaluvussa esitän, että oikeutettu mutta mielivaltaiselta vaikuttava uskominen on ongelma myös fenomenaaliselle konservatismille. Syvennyn ensiksi erittelemään

rationaalisuuden käsitettä fenomenalisessa konservatismissa, minkä jälkeen argumentoin Michael Bergmannin esittämään kritiikkiin nojaten, että fenomenalisen konservatismiin löyhä rationaalisuuden käsite johtaa mielivaltaiselta vaikuttavaan mutta oikeutettuun uskomiseen.

2.1.1 Rationaalisuuden käsite fenomenalisessa konservatismissa

Huemerin mukaan rationaalisuus on tiukasti subjektin perspektiiviin sidottu käsite: rationaalista on se, miten subjektin tulisi toimia omasta näkökulmastaan katsottuna (Huemer 2001, 22). Epistemistä toimintaa arvioidessamme olemme Huemerin mukaan kiinnostuneita siitä, missä määrin toiminta edistää totuuden tavoittelua (Huemer 2001, 104). Rationaalisuus ja täten myös uskomusten oikeutusta koskevat normit ovat tässä suhteessa Huemerille instrumentaalisia: toiminta on rationaalista, jos se subjektin näkökulmasta edistää hänen tavoitteitaan (Huemer 2001, 104).

Mutta miten ”edistää subjektin näkökulmasta hänen tavoitteitaan” tulisi ymmärtää? On ilmeistä, että jos oikeutus suljetaan tällä tavalla subjektin perspektiiviin, voi hän rationaalisesti toimia vain tekijöiden perusteella, jotka ovat hänen tietoisuudessaan läsnä. Subjektin ei kuitenkaan tarvitse olla tietoinen tästä ”tavoitteita edistävästä luonteesta” voidakseen toimia rationaalisesti: kuten todettu, kumoajien puuttuessa pelkän näyttämistilan omaaminen riittää oikeuttamaan uskomuksen, eikä tämä oikeutus vaadi minkäänlaista käsitystä näyttämistiloista tai oikeutuksesta (Huemer 2001, 102). Täten Huemerin ajatus siitä, että uskomus voi olla oikeutettu vain, jos uskomi- sen syynä on uskomuksen oikeuttava tekijä, on paras ymmärtää tietynlaisena kausaa- lisenä suhteena. Ollakseen siis oikeutettu uskomuksessaan subjektin ei tarvitse tietoi- sesti muodostaa uskomusta näyttämistilan perusteella tai edes olla tietoinen, että us- komus perustuu näyttämistilaan. Rationaaliseen uskomiseen riittää, että subjektilla on hallussaan uskomuksen oikeuttava mielentila, ja että uskomus on seurausta kysei- sen mielentilan omaamisesta.

2.1.2 Voiko rationaalinen uskomus näyttää mielivaltaiselta?

Olennaista internalistisille teorioille on, että mahdollinen tai aktuaalinen tietoisuus uskomuksen oikeuttavista tekijöistä on välttämätöntä oikeutukselle. Michael Bergmannin mukaan tätä rajausta motivoi ennen kaikkea pyrkimys välttää niin kutsuttu *Subjektin perspektiivin ongelma* (Eng. *Subject Perspective Objection*):

Subjektin perspektiivin ongelma (SPO):

Jos subjekti ei ole tietoinen uskomuksensa tiedollisesta asemasta, hän ei ole tietoinen siitä, kuinka uskomuksen asema eroaa pelkämästä mututuntumasta tai mielivaltaisesta vakaumuksesta. Täten subjektin näkökulmasta on sattumaa, että uskomus on totta, mistä seuraa, ettei uskomus ole oikeutettu. (Bergmann 2006, 12)

Edellisessä luvussa nähtiin, kuinka Huemer argumentoi fenomenaalisen konservatismiin puolesta vedoten juuri siihen, että muut oikeutusteorioiden (mukaan lukien muut internalistiset teorit) johtavat tilanteisiin, joissa subjekti on oikeutettu uskomaan tavalla, joka subjektista itsestään näyttää mielivaltaiselta. Bergmannin mielestä ongelmaa ei kuitenkaan voida välttää, jos oikeutuksen tahdotaan olevan alkuunkaan mahdollista.

Teoksessaan *Justification without Awareness* (2006) Michael Bergmann esittää kaksihaaraisen dilemman internalistisille teorioille: (I.) Jos oikeutus vaatii, että subjektilla on jonkinlainen käsitys siitä, miksi uskomuksen oikeuttava tekijä on relevantti oikeutuksen suhteen, päädytään regressio-ongelmaan ja yleiseen skeptisismiin. (II.) Jos oikeutus ei vaadi käsitystä siitä, miksi uskomuksen oikeuttava tekijä on relevantti oikeutuksen suhteen, niin teoria on altis SPO:lle ja täten menettää ensisijaisen motivaationsa rajata oikeutus vain mielensisäisiin tekijöihin (Bergmann 2006, 13). Artikkelissaan ”Phenomenal Conservatism and the Dilemma for Internalism” (2013) Bergmann soveltaa dilemmaansa fenomenaaliseen konservatismiin. Kuten Bergmann toteaa, fenomenaalisen konservatismiin puoltajat eivät tyypillisesti ole kovin ihastuneita oikeutuksen metaehtoihin¹¹, joten dilemman ensimmäinen haara ei tuota teoriolle suurta päänvaivaa (Bergmann 2013, 167).

Bergmannin mukaan fenomenaalinen konservatismi ei kuitenkaan pysty väistämään dilemman toista haaraa. Oletetaan esimerkiksi, että tietynlainen ranne- ja leukakipu

---

¹¹ Regressio-ongelman käsittely on jätetty sivuun tässä luvussa, vaikka se onkin keskeinen Bergmannin ”kaksihaaraiselle” argumentille, sillä fenomenaalinen konservatismi ei vaadi positiivista metaehtoa.

olisivat hyviä indikaattoreita sydäninfarktista, ja tietoisuus näistä oikeuttaisi uskomaan, että kärsii sydäninfarktista. Oletetaan lisäksi henkilö, joka tuntee tällaista ranne- ja leukakipua ja on tietoinen tuntemuksestaan, mutta joka jostakin täysin typerästä syystä uskoo kärsivänsä sydäninfarktista. Hän on esimerkiksi saattanut kuulla tai lukea sanan sydäninfarkti, ja tämän takia uskoo itse kärsivänsä sydäninfarktista. Henkilöllä on nyt siis uskomus ja tämän oikeuttava mielentila, mutta henkilön omasta näkökulmasta on sattumaa, että uskomus on totta. Bergmannin mukaan tällaiset tapaukset ovat seuraavaa yleistä muotoa: (Bergmann 2013, 170)

Skenaario A: Subjekti *S* on tietoinen mielentilasta *X* ja subjektilla *S* on uskomus *B* (mutta ei mielentilan *X* takia). *X* on hyvä indikaattori uskomuksen *B* totuudesta, mutta *S* ei tunnista mielentilaa *X* hyväksi indikaattoriksi uskomuksen *B* totuudesta. Subjektin *S* näkökulmasta on sattumaa, että *B* on totta.
(Bergmann 2013, 170)

Bergmannin kritiikki sellaisenaan ei näyttäisi purevan fenomenaliseen konservatismiin. Bergmannin esittämissä tapauksissa uskomuksen oikeuttava näyttämistila ei ole minkäänlaisessa kausaaliosuhteessa uskomukseen: oli subjektilla näyttämistila tai ei, hän uskoisi silti mielivaltaisesti muodostettuun uskomukseensa.¹² Vaikka subjektilla on uskomus, että *P*, sekä uskomuksen oikeuttava näyttämistila, että *P*, ei subjekti kuitenkaan ole oikeutettu uskomuksessaan, sillä uskomisen syynä ei ole uskomuksen oikeuttava tekijä. Bergmannin kritiikki on kuitenkin helposti muokattavissa siten, että subjektin uskomus on oikeutettu. Koska ”syyksi” riittää, että uskomus on seurausta näyttämistilan omaamisesta, ei subjektin tarvitse olla tietoinen uskomuksensa alkuperästä. Kuvitellaan esimerkiksi, että kuvailtu henkilö on korkean ikänsä myötä kärsinyt aiemminkin sydäninfarktista, ja assosioi tuntemansa kivut vahvasti sydäninfarktin kanssa. Assosiaatio on niin vahva, että pelko sydäninfarktista tulee lähes automaattisesti kipujen myötä, jolloin henkilöstä näyttää siltä, että hän kärsii sydäninfarktista, ja tämä näyttämistila puolestaan aiheuttaa uskomuksen, että henkilö kärsii sydäninfarktista. Henkilö ei muistisairaudesta kuitenkaan muista, minkä ta-

---

¹² Ks. Moretti ja Piazza (2015) ja Gage (2016).

kia hän assosioi tuntemansa kivun niin vahvasti sydäninfarktin kanssa. Henkilö uskoo kärsivänsä sydäninfarktista, mutta ei ymmärrä, miksi hän kokee vetoa uskoa niin. Henkilölle yhteys kivun aiheuttaman näyttämistilan ja sydäninfarktin välillä on täten hämärä. Hän ei näe, mikä yhteys uskomuksen ja uskomaan taivuttelevan näyttämistilan välillä on.¹³ Uskomus on oikeutettu, mutta näyttää subjektille mielivaltaiselta.

Jos näyttämistilan omaaminen aiheuttaa subjektissa (tämän tiedostamatta) näyttämistilan propositionaalista sisältöä vastaavan uskomuksen, on hänen uskomuksensa fenomenaalisen konservatismiin mukaan oikeutettu. Täten Bergmannin yleiskuvaa tapauksista voidaan muuttaa seuraavasti:

Skenaario A*: Subjekti S on tietoinen mielentilasta X ja subjektilla S on uskomus B , joka on seurausta mielentilasta X . X on hyvä indikaattori uskomuksen B totuudesta, mutta S ei tunnista mielentilaa X hyväksi indikaattoriksi uskomuksen B totuudesta. Subjektin S näkökulmasta on sattumaa, että B on totta.

Voidaan yrittää kiistää, että subjektilla voisi olla näyttämistila ilman, että subjekti tunnistaisi näyttämistilan tiedollista asemaa. Näin tekee esimerkiksi Blake McAllister artikkelissaan ”How Seemings Resolve Bergmann’s Dilemma” (*tulossa*). McAllisterin mukaan tietoisuus näyttämistilan ja sen propositionaalisen sisällön totuuden välisestä yhteydestä on sisäänrakennettuna tietoisuuteen näyttämistilasta. Näyttämistöloissa meistä tuntuu siltä kuin olisimme suoraa tietoisia näyttämistilan propositionaalisen sisällön totuudesta. Tästä syystä ei McAllisterin mukaan ole mahdollista, ettei subjekti näkisi uskomuksensa ja sen oikeuttavan näyttämistilan välistä yhteyttä.

(McAllister *tulossa*, 7)

---

¹³ Huomaa, että tämä ei tarkoita, että henkilöstä näyttäisi siltä, ettei yhteyttä ole, tai että hän epäilisi uskomuksen ja näyttämistilan välistä yhteyttä. Nämä toimisivat kumoajina henkilön uskomukselle, että hän kärsii sydäninfarktista. Henkilöllä on ikään kuin sokea piste uskomuksen ja näyttämistilan välillä. Lauseesta ”Subjektista S ei näytä, että P ” ei väistämättä seuraa, että ”Subjektista S näyttää, että ei- P ”. Ensimmäinen lause kuvaa mielentilan puutetta, mutta mielentilan puutteesta ei väistämättä seuraa jonkin toisen mielentilan omaamista.

McAllisterin näkemykselle on keskeistä, etteivät näyttämistilat vain esitä sisältöään totena, vaan että näyttämistiloissa meistä tuntuu, että olemme suoraa kosketuksissa niiden sisällön totuuteen. Näin ymmärrettynä asetelma näyttää huomattavan erilaiselta. On hyvin mahdollista, että henkilö tuntisi vetoa uskoa johonkin ilman, että näkisi yhteyttä tämän uskomaan taivuttelevan voiman ja uskomuksensa totuuden välillä. Vähemmän uskottavaa olisi, jos henkilö tuntisi olevansa suoraan kosketuksissa uskomuksensa totuuteen, mutta ei näkisi mitään yhteyttä uskomuksensa totuuden ja tämän suoran kosketuksen välillä. Ajatus siitä, että näyttämistiloissa meistä tuntuu, että olemme suoraa yhteydessä niiden propositionaalisen sisällön totuuteen, on kuitenkin ongelmallinen monien näyttämistilojen tyypiesimerkkien valossa. Tarkastellaan taas veteen työnnettyä keppiä. Vesi taittaa sen läpi kulkevien valonsäteiden suunnan, jotka heijastuessaan verkkokalvolleni saavat minusta näyttämään, että keppi on taittunut. Kosketan keppiä kädelläni, ja se tuntuu suoralta—minusta näyttää, että keppi ei ole taittunut. Nyt minusta tuntuu siis siltä, että olen suoraa kosketuksissa proposition ”keppi on taittunut” totuuden ja proposition ”keppi ei ole taittunut” totuuden kanssa. Tässä tilanteessa on vaikea tehdä selkoa siitä, mitä minun tulisi uskoa, vaikka toinen tuntemus olisikin toista vahvempi. Totuudella itsellään ei ole samanlaisia aste-eroja, jotka tekevät ristiriitaisista näyttämistiloista ongelmattomia fenomenaaliselle konservatismille, kuin voidaan uskoa olevan uskomaan taivuttelevalla fenomenaalisella voimalla.

Vaihtoehtoisesti voitaisiin väittää, että näyttämistilat ovat itsensä esittäviä: jos minusta näyttää, että P , minusta myös väistämättä näyttää, että minusta näyttää, että P . Ongelma on, että tämä johtaisi äärettömään näyttämistilojen ketjuun (Smithies 2019, 18). Aina kun minulla on näyttämistila, niin minulla on näyttämistila, että minulla on näyttämistila, että minulla on näyttämistila, ja niin edelleen. Tämä on kuitenkin epäuskottavaa. Minusta voi näyttää siltä, että minulla on kädet, ilman, että minusta näyttää, että omaan äärettömän näyttämistilojen ketjun (Smithies 2019, 18).

Huemerin mukaan Bergmannin dilemma vakuuttavasti kumoaa SPO:n, mutta tämä ei ole ongelma, jos internalistisella teoriolla on muita perusteita olla sitoutunut internalismiin (Huemer 2013, 337). Huemerin mielestä mitään ongelmaa ei ole, jos vaade siitä, ettei uskomisen näytä subjektin näkökulmasta mielivaltaiselta, ymmärretään oi-

kein (Huemer 2013, 337). Jos subjektilla on syitä uskoa, että uskomus on mielivaltaisesti muodostettu, toimii tämä kumoajana uskomukselle. Ei siis ole niin, että voidakseen olla oikeutettu uskomuksessaan subjektista tulisi näyttää, ettei uskominen ole mielivaltaista. Tämä tosin johtaa fenomenalisen konservatismiin ongelmallisiin seurauksiin: subjektilla voi olla oikeutettu uskomus, joka kuitenkin lakkaa välittömästi olemasta oikeutettu, kun subjekti pysähtyy tarkastelemaan uskomuksensa oikeutusta.¹⁴ Tämä on jo itsessään jokseenkin epäintuitiivista, mutta ennen kaikkea se näyttäisi vievän pohjan Huemerin argumentilta, ettei oikeutus voi riippua mistään muusta kuin näyttämistiloista. Huemerin kritisoimilla teorioilla on käytössään täysin sama pakoreitti kuin Huemerillakin: ne voivat postuloida, että näyttämistiloista riippumattomiin oikeutuksen lähteisiin perustuvat uskomukset lakkaavat olemasta oikeutettuja vasta kun subjektilla on niille kumoaja. Näyttämistilat ehkä kykenevät kumoamaan niiden oikeutuksen, mutta niiden tiedollinen asema ei sinänsä ole riippuvainen näyttämistiloista.

2.2 Muistiuskomusten oikeutus

Ei siis ole niin, että teoria tulisi hylätä, jos se johtaa mielivaltaisilta näyttäviin mutta oikeutettuihin uskomuksiin. Täten on mahdollista, että näyttämistilojen ulkopuoliset tekijät voivat vaikuttaa uskomuksen oikeutukseen. Tilanne ei kuitenkaan ole sietämätön fenomenaliselle konservatismille: näyttämistiloista riippumattomat oikeutuksen lähteet ovat kenties mahdollisia ja yhteensopivia näyttämistilojen kanssa, mutta fenomenalinen konservatismi tarjoaa yhtenäisen ja yksinkertaisen kuvan oikeutuksesta, jossa mitään näyttämistilojen ulkopuolista ei tarvita.

Tässä alaluvussa kritisoin fenomenalista konservatismia sen kyvyttömyydestä tehdä tyydyttävästi selkoa muistiuskomusten oikeutuksesta. Esitän, että fenomenalisen konservatismiin kuva muistin toiminnasta on epäuskottava, eikä Huemer vastaa tyydyttävästi Maria Lasonen-Aarnion teoriaa kohtaan esittämään kritiikkiin. Tämän jälkeen tarkastelen, onko teoriaa mahdollista kehittää niin, että se välttäisi esille tuodut ongelmat.

---

¹⁴ Ks. Moretti (2018).

2.2.1 Muistin toiminta fenomenalisessa konservatismissa

Keskeistä fenomenaliselle konservatismille on vahva analogisuus perimmäisten tiedonlähteiden välillä. Riippumatta siitä, millainen kognitiivinen koneisto pyörii muistin, järjen, aistihavaintojen tai moraalisen intuition takana, tiedollisesti merkittävää on lopulta vain ja ainoastaan, että ne tuottavat näyttämistiloja. Erityisen selvästi tätä havainnollistaa McAllisterin esimerkit teoksessa *Seemings and the Foundations of Justification* (2023), joihin McAllister nojaa väittäessään, ettemme tosiasiaassa perusta uskomuksia mihinkään muuhun kuin näyttämistiloihin (McAllister 2023a, 217). Tarkastellaan esimerkiksi McAllisterin kuvauksia siitä, kuinka järki ja aistihavainnot oikeuttavat uskomuksia:

Järki:

”Nuutti ei aluksi omaa mitään mielipidettä proposition muotoa $((p \supset q) \& p) \supset q$, totuudesta. Esimerkiksi, *jos on totta, että jos sataa niin ulkona on märkää, ja että sataa, niin siitä seuraa, että ulkona on märkää*. Sitten hän harkitsee tätä propositionia, ja se näyttää vahvasti todelta. Hän muodostaa uskomuksen, että tämä periaate pätee.” (McAllister 2023a, 220, suom. O.K.)¹⁵

Aistihavainto:

”Valtteri haistaa pekonia keittiössä. Kun pekonihiukkaset leijuvat keittiöstä hänen nenäänsä, ärsyttäen lukuisia hajureseptoreita, ne aiheuttavat Valtterissa tutun sarjan tuntemuksia. Sitten Valtterista näyttää siltä, että keittiössä on pekonia. Hän uskoo, että keittiössä on pekonia.” (McAllister 2023a, 221, suom. O.K.)¹⁶

Huomionarvoista esimerkeissä on, kuinka täysin erilaista informaatiota käsittelevät

---

¹⁵ “Norm initially holds no attitude concerning the truth of a proposition of the form $((p \supset q) \& p) \supset q$. Say, *if it’s true both that its wet outside if it’s raining, and that it’s raining, then it follows that its wet outside*. He then considers this proposition and it strongly seems true. He forms the belief that this principle is true.” (McAllister 2023a, 220)

¹⁶ “Wallace smells bacon in the kitchen. As bacon particles waft from the kitchen into his nose, triggering various olfactory responders, they produce in Wallace a familiar array of sensations. It then seems to Wallace that there is bacon in the kitchen. He believes that there is bacon in the kitchen.” (McAllister 2023a, 221)

prosessit lopulta pelkistyvät näyttämistiloihin, jotka toimivat uskomisen pohjana. Järjen kohdalla Nuutti tarkastelee täysin mielensisäisen kohteen totuusarvoa, ja tämä abstrakti analyyttisen totuuden arviointi aiheuttaa näyttämistilan, jonka pohjalta Nuutti muodostaa uskomuksensa. Valtterin ulkomaailmaa koskeva uskomus on taas seurausta aistiärsykkeestä alkunsa saaneesta näyttämistilasta. Vastaavasti, McAllister kuvailee muistiuskomuksia seuraavasti:

Muisti:

”Ainolla ei aluksi ole mitään kantaa siitä, onko hän maksanut tämän kuun vuokraa. Sitten hän miettii asiaa, ja hänestä näyttää siltä, että hän on maksanut kuun vuokran. Aino muodostaa uskomuksen, että hän on maksanut kuun vuokran.” (McAllister 2023a, 223, suom. O.K.)¹⁷

Yhtenäinen ja yksinkertainen kuva menee kuitenkin rikki, jos yhdenkään perimmäisen tiedonlähteen toiminta ei ole tyydyttävästi palautettavissa pelkkiin näyttämistiloihin. McAllisterin kuvaus muistista koskee vain sitä, kuinka muistinäyttämiset toimivat pohjana uskomusten muodostamiselle, sivuuttaen tarkoituksella kysymyksen muistin uskomuksia säilövästä roolista (McAllister 2023a, 223). Maria Lasonen-Aarnio haastaa fenomenalisen konservatismiin tältä pohjalta Huemerin kanssa käymässään kirjeenvaihdossa teoksessa *Contemporary debates in philosophy* (2024) argumentoimalla, etteivät pelkät näyttämistilat tee tyydyttävästi selkoa muistiin säilöttyjen uskomusten oikeutuksesta. Muisti säilyttää uskomuksemme ja oikein toimiessaan myös niiden tiedollisen aseman (Lasonen-Aarnio 2024a, 136). Lasonen-Aarnion mukaan muistiin säilötyt uskomukset näyttävät kuitenkin epäilyttäviltä fenomenalisen konservatismiin valossa: niiden oikeutus nojaa näyttämistiloihin, joita subjektilla ei nykyhetkellä ole. Jotta fenomenaalinen konservatismi voi tehdä selkoa muistin toiminnasta, tulee oikeutuksen ehto ”Subjektista *S* näyttää, että *P*” ymmärtää siten, että myös menneisyydessä tapahtuneet näyttämistilat voivat oikeuttaa uskomuksia (Lasonen-Aarnio 2024a, 137). Mutta jos näin on, pelkät näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen, sillä muistin toiminta on välttämätön osa muistiuskomuksen oikeutusta.

---

¹⁷ “Abilene initially has no attitude concerning whether she paid her rent this month. She then considers the matter and it seems to her that she did pay her rent this month. Abilene forms the belief that she paid her rent this month.” (McAllister 2023a, 223)

Menneisyydessä tapahtunut näyttämistila on ehkä uskomuksen oikeutuksen välttämättömän ehto, mutta se ei voi riittää oikeutukseen, sillä subjekti ei voi olla oikeutettu uskomaan jotakin, jota hän ei muista (Lasonen-Aarnio 2024a, 137).

Huemer myöntää, että muistiuskomusten oikeutus vaatii subjektin mielentilojen historian huomioimista, eikä muistiuskomusten oikeutusta voida täysin selittää viittaamatta muistin toimintaan (Huemer 2001, 194; 2024, 142). Uskomusten oikeutus riippuu kokonaisuudessaan kahdesta tekijästä: ollakseen oikeutettu uskomuksen tulee olla sekä oikeutetusti muodostettu että oikeutetusti ylläpidetty (Huemer 1999, 351; 2024, 124). Uskomus ei voi olla oikeutetusti ylläpidetty, ellei se ole säilöttyinä muistissa (Huemer 2024, 142). Tämä ei Huemerin mielestä kuitenkaan uhkaa ajatusta, että vain näyttämistilat voisivat toimia evidenssinä uskomuksille. Huemerin mukaan evidenssi jonkin proposition P puolesta koostuu vain niistä tekijöistä, joiden nojalla subjekti S on oikeutettu muodostamaan uskomuksen, että P (Huemer 2024, 142). Olisi Huemerin mukaan luonnotonta sanoa, että evidenssiin kuuluisi myös väittämät ” S ei ole unohtanut, että P ” tai ”subjektilla S ei ole mitään syytä olla uskomatta, että P ” (Huemer 2024, 143). Muistin toiminta ei siis voi toimia evidenssinä, koska uskomuksia ei muodosteta sen perusteella, että ne on säilötty muistiin.

Huemerin mielestä ei kuitenkaan ole uskottavaa, että muisti vain säilyttäisi uskomusten tiedollisen aseman (Huemer 1999, 350). Tätä havainnollistaakseen Huemer mukailee edellisessä luvussa käsiteltyä uutta ilkeän demonin ongelmaa, mutta koskien aistihavaintojen sijaan muistikuvia. Kuvitellaan, että viisi minuuttia sitten todellisuuteen tupsahti minun täydellinen kaksoiskappaleeni. Kaksoiskappaleeni on identtinen kanssani jokaista mielentilaa myöten: kaiken mitä minä muistan, hän muistaa tapahtuneen itselleen. Ainut ero on, että mitään hänen muistamaansa ei ole oikeasti tapahtunut hänelle, sillä häntä ei ollut olemassa. Huemerin mukaan on ilmeistä, että kaksoiskappaleeni toimisi täysin rationaalisesti uskoessaan virheellisten muistikuviansa pohjalta: hänellä on yhtä vähän syytä epäillä niiden todenmukaisuutta kuin minulla, ja näyttäisi yleisesti olevan yhtä oikeutettu uskomuksissaan kuin minäkin (Huemer 1999, 350). Tämä ei kuitenkaan voi olla mahdollista, jos muistinäyttämisisillä ei ole minkäänlaista oikeutuksellista voimaa. Uskomukseni, että kissani herätti minut tänä aamuna pudottelemalla kirjoja hyllyltä, perustuu aiempaan aistikokemukseeni. Kaksoiskappaleellani ei ole ollut vastaavaa aistikokemusta, joten on epäselvää, mihin

(jos mihinkään) hänen uskomuksensa oikeutus perustuu. Täten muistinäyttämiset ovat Huemerin mukaan täysin rationaalinen tapa muodostaa uskomuksia (Huemer 1999, 351). Jos muistiuskomus muodostetaan erheellisen muistinäyttämisen pohjalta, se on oikeutettu.

”Muistiuskomus” näyttäisi näin viittaavan kahteen eri uskomustyyppiin: muistiuskomukset voivat olla a) mitä tahansa säilövään muistiin taltioituja uskomuksia (säilöttyjä muistiuskomuksia), tai b) muistinäyttämisiin pohjautuvia perususkomuksia (perusmuistiuskomuksia). Säilöttyjen muistiuskomusten oikeutus perustuu menneisyydessä tapahtuneisiin näyttämistiloihin, eikä muistinäyttämisillä ole niiden suhteen mitään tekemistä.¹⁸ Asetelma käy nopeasti ongelmalliseksi tarkasteltaessa semanttista, eli, käsitteitä, merkityksiä ja faktoja käsittelevää muistia.¹⁹ Semanttisilla muistinäyttämisillä ei näytä olevan muuta roolia muistin toiminnassa kuin toimia ad hoc -selityksenä muistin erehtyväsyydelle, sillä semanttisissa muistinäyttämisissä oikeutuksen suhde totuuteen on kääntynyt pääläelleen: kun muistinäyttäminen on todenmukainen, se ei voi toimia perusteena uskoa, mutta jos se ei ole todenmukainen, on siihen perustuva uskomus oikeutettu. Semanttiset perusmuistiuskomukset ovat täten määritelmällisesti erheellisiä: muistinäyttämiset esittävät, että subjektilla *S* olisi muistissaan jokin uskomus, että *P*. Jos *S* jo uskoo, että *P*, ei hän voi muistinäyttämisen pohjalta muodostaa uudestaan uskomusta, että *P*. Täten semanttinen muistinäyttäminen voi toimia perustana uskomukselle, että *P*, vain, jos *S* ei tosiasiallisesti muista, että *P*. Asetelma on jännitteinen ajatuksen kanssa, että tiedollisen toiminnan päämääränä on totuuden tavoittelu. Koska vain erheelliset muistinäyttämiset voivat toimia perusteena uskoa, ei semanttisten muistinäyttämisten pohjalta uskomisen tulisi voida olla koskaan rationaalista. On hyvin hämmentävää, kuinka mikään uskomus, jonka perusta on näin järjestelmällisesti erheellinen, voisi olla oikeutettu.

---

¹⁸ Paitsi toki siinä tapauksessa, jos muistiin säilötty uskomus on perusmuistiuskomus.

¹⁹ Esimerkiksi muistikuvani siitä, että Sputnik laukaistiin vuonna 1957, edustaa semanttista muistia, sillä tähän muistikuvaan ei kuulu minkäänlaista kokemuksellisuutta tai ajallisuutta, jotka ovat ominaisia episodiselle muistille. Tässä kuvattu ongelma on osin sovellettavissa myös episodiseen muistiin, mutta episodisen muistin fenomenalisen rikkauden vuoksi uusia uskomuksia oikeuttavat muistinäyttämiset, jotka perustuvat johonkin episodiseen muistikuvaan, eivät vaikuta ongelmallisilta.

Huemerin vastaus ei myöskään tee tyydyttävästi selkoa Lasonen-Aarnion esille tuomasta ongelmasta. Lasonen-Aarnion argumentti on, että muistin normaali toiminta vaikuttaisi olevan muistiuskomusten oikeutuksen välttämätön ehto, ja tällöin näyttämistilat eivät ole riittäviä niiden oikeutukseen (Lasonen-Aarnio 2024a). Huemerin mukaan ongelmaa ei ole, koska muistin normaali toiminta ei voi toimia evidenssinä uskomusten puolesta (Huemer 2024, 142). Vastauksellaan Huemer rajaa fenomenaalisen konservatismiin koskemaan vain propositionaalista oikeutusta, ja tulee samalla vesittäneeksi teoriansa. Teoria, joka koskee vain uskomusten muodostamista, ei voi olla perustavanlaatuisen teoria oikeutuksesta yleisesti. Rationaaliseen, totuuteen tähtäävään toimintaan kuuluu muutakin kuin oikeiden uskomusten muodostaminen oikean evidenssin valossa. Huemerin omin sanoin: perustavanlaatuisen teorian tulee esittää välttämättömät ehdot, jotka yhdessä vallitsevien kontingenttien olosuhteiden kanssa tuottaa oikeat arvostelmat siitä, mitkä uskomukset ovat oikeutettuja (Huemer 2007, 37). Muistin normaalia toimintaa ei voida pitää kontingenttina tekijänä, sillä ei ole sellaisia olosuhteita, joissa subjektilla olisi oikeutettu muistiuskomus, jota subjekti ei muistaisi.²⁰

2.2.2 Tarvitseeko fenomenaalinen konservatismi säilövää muistia?

Säilöttyjen muistiuskomusten ja muistiperususkomusten rinnakkaiselo tekee Huemerin kuvasta muistista monimutkaisen ja pirstaleisen. Muistinäyttämiset ovat tiedollisesti arveluttavia, ja säilötyt muistiuskomukset pakottavat fenomenaalisen konservatismiin hyväksymään näyttämistiloista riippumattoman oikeutuksen ehdon—muistin normaalin toiminnan. Kuva muistista on myös monin osin jännitteinen fenomenaalisen konservatismiin muiden sitoumusten kanssa. Muistinäyttämisien pohjalta uskominen ei kumoajien puuttuessaan aina vaikuta rationaaliselta, ja menneisyydessä tapahtuneiden näyttämistilojen rooli sopii vaikeasti ajatukseen, että vain subjektin tietoisuudessa läsnä olevat tekijät voivat vaikuttaa oikeutukseen. On siis syytä tarkastella, voidaanko ongelmat välttää palauttamalla analogisuus muisti- sekä muiden näyttämisien välillä, joka on eksplisiittisesti läsnä Huemerin omissakin esimerkeissä, kuten:

---

²⁰ Huomaa, että perusmuistiuskomukset eivät kumoa tätä. Subjektilla voi olla propositionaalinen oikeutus uskoa johonkin, jota hän ei muista, mutta ei doksastista oikeutusta.

”Uskon tällä hetkellä, että Yhdysvaltojen perustuslaki allekirjoitettiin vuonna 1787, mutta en muista missä tai milloin opin tämän, joten minulla ei ole alkuperäistä oikeutusta sen uskomiselle mielessäni, enkä keksi mitään muuta vahvaa oikeutusta uskomukselleni, kuin että vain *näyttäisin muistavani*, että tuolloin perustuslaki allekirjoitettiin.”
(Huemer 2024, 142, suom. O.K.)²¹

Esimerkki tuo esille keskeisen ongelman Huemerin käsityksessä muistin toiminnasta, sillä on epäselvää, onko kyseessä säilötty muistiuskomus vai perusmuistiuskomus. Säilötty muistiuskomukset ja perusmuistiuskomukset näyttävät subjektille identtisiltä, joten muistinäyttämisen täytyy olla subjektille läsnä kumpiakkin tarkasteltaessa. Jotta subjekti voi erehtyä uskomaan erheellisen muistinäyttämisen pohjalta, ei hänellä voi olla mitään tapaa erottaa muistiin säilöttyjä uskomuksia sellaisista uskomuksista, joihin muistinäyttämiset taivuttelevat häntä uskomaan. Muistinäyttäminen ei kuitenkaan voi olla perusteena uskomukselle, joka subjektilla on jo, jonka seurauksena vähintäänkin kaikki semanttiset muistinäyttämiset, jotka voivat oikeuttaa uskomuksia, ovat erheellisiä. Muistinäyttämisen arveluttava asema on näin seurausta säilötyistä muistiuskomuksista.

Suoraviivainen tapa välttää ongelma fenomenalisen konservatismiin puitteissa olisi kiistää, että muisti säilyttäisi säilöttyjen uskomusten tiedollisen aseman. Kaikki muistin käsittelemät uskomukset olisivat muistinäyttämisiin pohjaavia perususkomuksia—muistiuskomuksen oikeutus olisi yksinkertaisesti ja kokonaisuudessaan muistinäyttämisen suoma oikeutus. Tällöin mitään muistiin säilöttyjä uskomuksia ei siinänsä olisi olemassa, sillä uskomuksen tiedollinen asema olisi muistista palauttamisen jälkeen täysin riippumaton sen alkuperäisestä muodostamisesta. Säilövään muistiin ei siis niinkään tallennu uskomukset vaan propositiot, joihin subjekti on uskonut. Muistinäyttämisen myötä muistiin säilötyt propositiot tuodaan takaisin subjektin tietoisuuteen jonakin, johon tulisi uskoa uudestaan.

---

²¹ ”I presently believe that the U.S. Constitution was signed in 1787, but I can’t remember when or how I learned that, so I don’t have my original justification for believing it in mind, nor can I think of any other strong justification for that belief other than that I just *seem to remember* that that is when the Constitution was signed.” (Huemer 2024, 142)

Tämän selityksen ilmeinen etu suhteessa edeltävään on, että sekä todenmukaiset että virheelliset muistiuskomukset saavat oikeutuksensa samaa reittiä. Muistinäyttämiset eivät ole vain ad hoc-liitännäinen selittämässä virheellisten uskomusten oikeutusta, vaan välttämätön osa koko muistin toimintaa. Jos kaikki muistin toiminta palautuu näyttämistiloihin, on erheelliset muistikuvat analogisia hallusinaatioiden ja virhepäätelmien kanssa, joita fenomenaalinen konservatismi pystyy käsittelemään suhteellisen ongelmattomasti.²² Täten muistin toiminnan selittäminen ei vaadi mihinkään näyttämistiloista riippumattomaan viittaamista. Selitys myös vapauttaa fenomenaalisen konservatismiin vaateesta, että menneisyydessä tapahtuneet näyttämistilat voisivat olla perustana oikeutetuille uskomuksille, tehden paremmin kunniaa teoriaa motivoiville internalistisille intuitioille. Vain sellaiset tekijät, jotka subjektilla on tosiasiallisesti tietoisuudessaan läsnä, voivat olla perustana rationaaliselle toiminnalle.

Mikä siis motivoi säilövän muistin sisällyttämistä osaksi teoriaa? Säilövästä muistista luopuminen tekee fenomenaalista konservatismista tyyppiesimerkin synkronisesta oikeutusteoriasta: Subjektin *S* oikeutus uskonnukselle, että *P*, riippuu täysin ei-historiallisista tekijöistä. Muistiuskomusten oikeutus on kuitenkin tyyppillisesti nähty ongelmana juuri synkronisille oikeutusteorioille.²³ Artikkelissaan ”Historical Versus Current Time Slice Theories in Epistemology” (2016) Thomas Kelly puolustaa teesiä, ettei yksikään synkroninen oikeutusteoria pysty uskottavasti tekemään selkoa säilövän muistin tiedollisesta asemasta. Erityisen ongelmallinen synkroniselle fenomenaalille konservatismille on ajatuskoe, jolla Kelly kritisoi teorioita, joissa muistiuskomusten oikeutus on sidottu tiettyyn fenomenologiaan. Kuvitellaan, että löydämme

---

²² Ks. esimerkiksi Huemerin (2024) vastaus kognitiivisen penetraation ongelmaan ja McAllisterin (2023a) kuvaukset erheellisistä näyttämistiloista. Fenomenaalisen konservatismiin tapaa käsitellä etenkin kognitiivista penetraatiota ja virhepäätelmiä ei voida pitää täysin ongelmattomana, sillä teorian puoltajien vastaus kritiikkiin on tyyppillisesti kritiikkiä motivoivien intuitioiden kieltäminen, jättäen keskustelun molemmin puolin ilman perusteita muuttaa kantaa.

²³ Myös Huemer on kritisoinut synkronisia oikeutusteorioita tältä pohjalta artikkelissaan ”The Problem of Memory Knowledge” (1999). Huemerin esittämä kritiikki on tässä jätetty käsittelemättä, sillä Huemerin omat intuitiot identifioimiensa ongelmien kohdalla ovat myöhemmin muuttuneet päinvas-taisiksi, eivätkä täten toimi Huemerin ”dualistista” teoriaa motivoivina tekijöinä. Vrt. (emt.), Huemer (2013) ja Huemer (2024).

Alfa Centaurista maan ulkopuolista elämää. Nämä kentaureilaiset ovat kanssamme yl-
lättävän samankaltaisia, lukuun ottamatta, että heillä vaikuttaisi olevan yli-inhimilli-
sen pitkä muisti. Kentaureilainen, joka oppii jotakin varhaisessa nuoruudessaan, pys-
tyy ongelmitta kertomaan oppimansa vielä vuosikymmeniäkin myöhemmin, vaikka
hän ei olisi tietoisesti ajatellutkaan asiaa koko kuluneena aikana. Muistia vaativissa
tehtävissä ja peleissä ihmiset eivät yksinkertaisesti pärjää ulkoavaruuden ystävil-
leen—pitkämuistisimmastakaan ihmisestä ei ole mitään vastusta keskiverto kentaurei-
laiselle. Täten on yleisesti hyväksyttyä, että kentaureilaisilla on ihmisiä parempi
muisti. Eräänä päivänä kuitenkin selviää, että vaikka kentaureilaiset vaikuttavat muis-
tavansa kaiken, mitä heille on ikinä tapahtunut, tähän kykyyn ei liity minkäänlaista
kokemuksellista elementtiä osana mieleen palauttamista. (Kelly 2016, 55-56)

Kentaureilaisista on vaikea tehdä selkoa ilman säilövää muistia. Heidän muistaessaan
jotakin uskomus vain palautuu heidän tietoisuuteensa ilman, että mikään näyttämisi-
tila toimisi taivuttelevana välikappaleena ohjaamassa heitä uskomaan.²⁴ Jos muistius-
komuksen oikeutus vaatii, että subjekti omaa jonkin mielentilan, jolla on tietty feno-
menaalinen luonne, ei kentaureilaisten voida sanoa muistavan oikeastaan mitään, ei-
vätkä heidän ”muistiuskomuksensa” ole oikeutettuja. Kellyn mielestä tämä ei kuiten-
kaan ole uskottavaa, vaan ajatuskoe näyttäisi vihjaavan, ettei muistiuskomusten oi-
keutuksessa ole merkittävästi kyse minkään tietyn fenomenologian omaamisesta
(Kelly 2016, 56). On tosiaankin vaikea sanoa, mitä kentaureilaiset tekevät väärin hyö-
dyntäessään pitkää, näyttämistiloista vapaata, muistia muistuttavaa kykyään. Kyvyn
hyödyntäminen näyttäisi päinvastoin tiedollisesti kompetentilta ja vastuulliselta toi-
minnalta, sillä toisin kuin perusmuistiuskomuksilla, kentaureilaisten ”muistiuskomuk-
silla” on suora kausaalinen yhteys uskomuksen alkuperäiseen muodostamiseen. Ken-
taureilaiset eivät ole ongelma Huemerin käsitykselle muistista, mutta synkronisen fe-
nomenaalisen konservatismiin täytyy kieltää heiltä oikeutetut muistiuskomukset.

Vaihtoehtoisesti voitaisiin väittää, että muistiuskomuksille on tyypillisesti huomatta-
vaa tukea, kuten uskomus muistin yleisestä luotettavuudesta (McCain & Stapleford
2023, 71). Täten kentaureilaiset voivat hyvin olla oikeutettuja muistiuskomuksissaan,

---

²⁴ Tämä myös vaikuttaisi ihmisten kohdalla yksinkertaisesti todenmukaisemmalta kavalta siitä, kuinka
muisti tietoisuudessa näyttäytyy, ainakin semanttisen muistin osalta.

jos heillä on yleisesti perusteita luottaa muistiuskomuksiinsa. Keskeistä on, että nämä perusteet kuitenkin lopulta palautuvat näyttämistiloihin (McCain & Stapleford 2023, 71-72). Kelly näkee tällaisessa metaehdossa kaksi ongelmaa. Ensinnäkin: metaehtoon perustuvan uskomuksen oikeutus on sinänsä riippumaton muistin varsinaisesta luotettavuudesta tai kognitiivisen kapasiteetin kompetentista käytöstä (Kelly 2016, 62). Toiseksi: metaehto on hyvin vaativa. Esimerkiksi pienet lapset, joiden metakognitiiviset kyvyt ovat vasta kehittymässä, eivät välttämättä omaa näyttöä omien kapasiteettiensa luotettavuudesta, vaikka kapasiteetit itsessään toimitusvälineinä toimivatkin moitteettomasti, eikä tällaista metaehtoa vaadita minkään muiden perustiedonlähteiden toiminnassa (Kelly 2016, 62). Myös Lasonen-Aarnio korostaa, että säilövän muistin toiminnassa on kyse eräänlaisesta onnistumisesta (Lasonen-Aarnio 2024b, 146). Jos muisti vääristää alkuperäisen uskomuksen sisällön, en ole onnistuneesti säilönyt uskosta. Ongelma on, ettei synkroninen fenomenaalinen konservatismi pysty tekemään selkoa tästä onnistumisesta.

2.3 Luvun yhteenveto

Keskeinen argumentti näyttämistilojen riittävyyden puolesta on, että näyttämistiloista riippumattomat oikeutuksen lähteet johtavat tilanteisiin, joissa subjekti on oikeutettu uskomaan tavalla, joka subjektin näkökulmasta näyttää mielivaltaiselta. Tämä ei kuitenkaan voi toimia perusteena pitää näyttämistiloista riippumattomia oikeutuksen lähteitä mahdottomina, sillä myös näyttämistilat ovat alttiita vastaaville tilanteille.

Fenomenaalinen konservatismi ei myöskään kykene välttämään näyttämistiloista riippumattomiin oikeutuksen ehtoihin nojaamista, sillä muistin normaali toiminta vaikuttaa olevan muistiuskomusten oikeutuksen välttämätön ehto. Ongelma voidaan yrittää välttää kieltämällä säilövän muistin tiedollinen asema ja postuloimalla jonkinlainen metaehto, jonka täytyessä subjekti on oikeutettu uskomaan muistiin säilöttyihin uskomuksiin, mutta tämä ei tee riittävästi selkoa siitä, miksi muistin normaalissa toiminnassa vaikuttaa tapahtuvan jotakin tiedollisesti toivottavaa.

3 Fenomenaalisen konservatismiin oikeutussuhteen ongelmat

Muistiuskomusten oikeutus tekee fenomenaalisen konservatismiin yleisyyden kyseenalaiseksi: jos muistiuskomusten oikeutus ei ole tyydyttävästi palautettavissa näyttämistiloihin, ei kaikki oikeutus voi riippua näyttämistiloista. Fenomenaalisen konservatismiin rajaaminen koskemaan vain perususkomusten oikeutusta ei kuitenkaan pelasta teoriaa suurelta osalta sitä kohtaan esitetystä kritiikistä. Kuten todettu, monet mieltävät teorian tekevän oikeutuksesta liian helppoa saavuttaa. On siis syytä tarkastella teorian kuvaa oikeutuksesta lähemmin.

Tässä luvussa tarkastelen fenomenaalisen konservatismiin oikeutussuhteesta seuraavia ongelmia. Ensimmäisessä aluvussa esitän, että moitteettomilla uskomuksilla on fenomenaalisen konservatismiin sitoumuksien valossa sama tiedollinen asema kuin näyttämistiloilla, eikä fenomenaalinen konservatismi täten pysty selittämään, miksi ne eivät voisi toimia itsenäisinä oikeutuksen lähteinä. Toisessa aluvussa argumentoin, että fenomenaalisen konservatismiin käsitys päättelystä on epäuskottava ja mahdollistaa yleisen epäjohdonmukaisuuden uskomuksissa.

3.1 Moitteettomilla uskomuksilla on sama tiedollinen asema kuin näyttämistiloilla

Kuten edellisessä luvussa nähtiin, muistiuskomusten oikeutus asettaa fenomenaalisen konservatismiin hankalaan asemaan. Jos fenomenaalinen konservatismi tahtoo välttää sitoutumasta näyttämistiloista riippumattomiin tekijöihin muistin toiminnassa, tulee sen sitoutua haastavaan ja jokseenkin epäuskottavaan metaehtoon, joka on itsessään jännitteinen fenomenaalisen konservatismiin motiivien kanssa, tai kieltää oikeutus subjekteilta, joiden toiminnassa ei vaikuta olevan mitään tiedollisesti moitittavaa. Vaikka metaehto hyväksyttäisiin, ei ole mitenkään selvää, että perusteet muistin luotettavuudelle palautuisivat lopulta näyttämistiloihin. Kellyn ajatuskokeen keskeinen huomio on, etteivät näyttämistilat vaikuta olevan välttämättömiä muistin toiminnalle. Huomio ei itsessään uhkaa näkemystä, että näyttämistilat olisivat ainut rationaalinen tapa muodostaa uskomuksia, sillä kentaurilaisten muistiin säilötyt uskomukset voivat hyvinkin perustua näyttämistiloihin. Ongelma voidaan kuitenkin helposti yleistää koskemaan lähes mitä tahansa perimmäistä tiedonlähdetä. Kuvitellaan esimerkiksi, että naapurimme Barnardin tähdeltä ovat meitä äärimmäisen paljon tehokkaampia

deduktiivisissa päättelyissä. Monimutkaisiakin lausejoukkoja tarkastellessa barnardilaiset pystyvät lähes silmänräpäyksessä esittämään niiden välttämättömät seuraukset. Kuten kentaurilaiset muistin suhteen, myöskään barnardilaiset eivät tunne mitään vetoa, jonka pohjalta he tietoisesti muodostaisivat uskomuksensa: oikea vastaus vain tulee heille propositioita tarkasteltaessa. Fenomenaalinen konservatismi on sitoutunut väitteeseen, että joko barnardilaiset eivät ole oikeutettuja uskomuksissaan, tai uskomusten oikeutus perustuu evidenssiin järjen luotettavuudesta, joka viime kädessä palautuu näyttämistiloihin.

Kuvitteelliset naapurimme Alpha Centaurista ja Barnardin tähdeltä haastavat ajatuksen, että näyttämistilat olisivat välttämättömiä rationaalisille uskomuksille. Täten on syytä palata tarkastelemaan fenomenaalisen konservatismiin perusteita näyttämistilojen välttämättömyydelle. Huemerin mukaan näyttämistilat ovat välttämättömiä rationaalisten uskomusten kannalta, koska ilman näyttämistiloja ei olisi mitään tapaa tehdä rationaalisia arvostelmia propositioiden todenmukaisuudesta (Huemer 2001, 107). Fenomenaalisen konservatismiin näkökulmasta barnardilaiset eivät ole (ilman näyttämistilojen tukea) oikeutettuja uskomuksissaan, sillä heidän uskomuksensa ovat prosessien tuotosta, jotka eivät perustu tietoisiin arvioihin todenmukaisuudesta. Näin katsottuna uskomukset vain otetaan vastaan annettuina—ilman varsinaista tiedollista panosta subjektin osalta. Uskomuksen muodostamisen tulee tähdätä totuuteen ollakseen rationaalista, mutta täysin mekaanisessa prosessissa tällaista tarkoituksenmukaisuutta ei tietenkään ole. Fenomenaaliseen konservatismiin on sisäänrakennettuna oletus, että uskomusten muodostaminen tai muodostamatta jättäminen on ainut toimi, josta subjekti on vastuussa tavalla, joka tekee uskomusten rationaalisuuden arvioimisesta mielekäästä (Skene 2013, 543). Täten on syytä kysyä, onko rationaalisen uskomusten muodostamisen rajaaminen vain näyttämistiloihin motivoitua.

Huemerin mukaan fenomenaalinen konservatismi on ilmeistä seurausta internalistisesta oikeutuskäsityksestä (Huemer 2001, 103-104). Tämä oikeutuskäsitys voidaan tiivistää seuraavasti:

- (I) Vain subjektin mielensisäiset tekijät voivat vaikuttaa uskomuksen oikeutukseen (Huemer 2001, 103-104).

- (II) Oikeuttava tekijä on sellainen, joka odotettavasti edistää subjektin tiedollisia tavoitteita (Huemer 2001, 104).

Jos subjekti tarvitsee jonkinlaisia perusteita voidakseen hyödyntää oikeuttavaa tekijää, päädytään nopeasti regressio-ongelmaan, joten oikeutuskäsitykseen tulee myös lisätä:

- (III) Oikeutus ei vaadi käsitystä oikeuttavan tekijän tiedollisesta asemasta (Huemer 2001, 102; 2013, 337, 349).

Kuten edellisessä luvussa nähtiin, (I) osoittautuu ehdon (III) valossa kyseenalaiseksi, sillä ehto (I) motivoi tyypillisesti ajatus oikeutuksen läpinäkyvyydestä subjektille, mikä ei kuitenkaan ehdon (III) johdosta välttämättä toteudu. Tältä osin kysymys olisi helposti väistettävissä kieltämällä (I) ja väittämällä, että jonkin eksternalistisen ehdon täytyminen (kuten luotettavan kapasiteetin tai prosessin hyödyntäminen) tekee uskuksesta oikeutetun. Mielenkiintoisempaa on kuitenkin tarkastella fenomenalisen konservatismiin asettamia rajoja oikeuttaville tekijöille. Näyttämistilojen tiedollinen asema perustuu siihen, että ne ovat assertiivisia, eli että niillä on a) propositionaalinen sisältö, jonka ne b) esittävät totena (Huemer 2013, 346; McAllister 2023b, 31). Molemmat tekijät vaikuttavat uskottavasti välttämättömiltä internalistiselle oikeutukselle ehdon (II) täyttämiseksi. Jos mielentilalla ei ole propositionaalista sisältöä, ei ole selvää, mihin se oikeuttaa uskomaan. Jos taas mielentila ei esitä propositionaalista sisältöään totena, ei ole selvää, miksi sen pohjalta tulisi uskoa. Molemmissa tapauksissa näytetään tarvitsevan taustaevidenssiä, jolla sitoa mielentila uskomuksen oikeutukseen (McAllister 2023b, 31). Tämä vaikuttaisi jättävän vain kaksi mahdollista vaihtoehtoa internalistiselle oikeutukselle: passiiviset assertiiviset mielentilat, eli näyttämistilat, ja aktiiviset assertiiviset mielentilat, eli uskomukset.

Ei ole yllättävää, että fenomenalinen konservatismi perustaa oikeutuksen tässä tilanteessa vain näyttämistiloihin—ilman jotakin uskomusten ulkopuolista päädytään helposti Agrippan trilemmän ikuisuusongelmiin. Tyypillisesti ajatellaan, että uskomuksen tulee itse olla oikeutettu voidakseen toimia oikeuttavana tekijänä toiselle uskokselle (Huemer 2001, 97; McAllister 2023a, 126). Huemerin mukaan tämä ei päde näyttämistiloihin, koska näyttämistilat eivät ole tahdonalaisia: emme voi itse

päättää, miltä asiat meille näyttävät, ja täten näyttämistilat eivät voi olla oikeutettuja tai epäoikeutettuja (Huemer 2001, 97). Uskomukset eivät siis voi toimia itsenäisesti oikeutuksen perustana, koska olemme niistä vastuussa tavalla, joka ei päde näyttämistiloihin. McAllister havainnollistaa tätä tekemällä eron näyttämistilojen ja uskomusten assertiivisten luonteiden välillä (McAllister 2023a, 126): kun subjekti omaa uskomuksen, ottaa subjekti itse assertiivisen kannan uskomuksen propositionaaliseen sisältöön. Kun subjekti taas omaa näyttämistilan, esittää näyttämistila propositionaalisen sisältönsä assertiivisesti subjektille. Subjektia voidaan arvostella jonkin kannan ottamisesta, mutta näyttämistilan omaaminen ei tarkoita, että subjekti välttämättä ottaisi kantaa sen propositionaaliseen sisältöön (McAllister 2023a, 126).

Mutta tekeekö syntyakeettomuus riittävän eron uskomusten ja näyttämistilojen välillä? Näyttämistilat eivät ole missään suhteessa ainutlaatuisia siinä, että niiden omaamisesta ei ole mielekäästä puhua oikeutettuna tai epäoikeutettuna. Ongelma ei ole jonkin mielentilan omaamisessa, vaan hyödyntämisessä osana tiedollista toimintaa: jotta voin uskoa jonkin mielentilan pohjalta, tulee minun olla oikeutettu tekemään niin. Oikeutuksen kannalta merkittävää ei ole näyttämistilan omaamisen syntyakeettomuus, vaan se, että näyttämistila esittää sisältönsä totena. Näyttämistilan riippumattomuus subjektin tahdosta ei sinänsä tuo mitään tiedollista lisäpanosta: tahdosta riippumattomuus ei itsessään sido näyttämistilaa sen tiukemmin totuuteen tai tee siitä luotettavampaa tai muuten tiedollisesti arvostettavampaa. Tahdosta riippumattomuus kuitenkin asettaa rajat sille, mitä subjektilta voidaan vaatia. Fenomenaalisen konservatismiin kuvassa oikeutuksesta subjekti on täysin näyttämistilojen armoilla, eikä hänellä ole oikein muita vaihtoehtoja, kuin uskoa näyttämistilojen pohjalta. Näin tahdosta riippumattomuus vapauttaa vaateista lisäperusteille, jolloin regressio katkeaa.

Tästä syystä fenomenaalinen konservatismi joutuu ongelmiin, jos subjekti on syystä tai toisesta vapautettu uskonnosta koskevista normeista jonkin uskomuksen suhteen. Jos subjektilla ei jostain syystä ole muuta vaihtoehtoa kuin uskoa johonkin, on hän moitteeton uskonnossensa omaamisen suhteen. Milloin näin voisi tapahtua? Arkiestisesti voitaisiin vedota tiedostamattomiin uskomuksiin ja kognitiivisiin prosesseihin, joihin subjektilla itsellään ei ole pääsyä, jotka automaattisesti tuottavat uskonnoksia ilman varsinaista panosta tai osallisuutta subjektilta itseltään. Palataan kuitenkin sel-

keyden vuoksi tarkastelemaan viime luvussa käsiteltyä esimerkkiä kaksoiskappaleestani. Jos kaksoiskappaleeni todella on identtinen kanssani jokaista mielentilaa myöten, on hänellä todellisuuteen tupsahtaessaan lukuisia uskomuksia tietoisuudessaan. Kaksoiskappaleeni ei ainakaan voida moittia näiden uskomusten omaamisesta, mutta eivät ne fenomenalisen konservatismiin näkökulmasta oikeutettujakaan voi olla, sillä uskomukset eivät perustu näyttämistiloihin. Ennen maailmaan ilmestymistä kaksoiskappaleeni ei tietenkään ole kokenut mitään, joten hänellä ei ole myöskään voinut olla näyttämistiloja. Ongelma on, ettei kaksoiskappaleeni näkökulmasta ole selvää, miksi tällaiset uskomukset eivät voisi toimia tiedollisina perusteina. Kuten todettu, uskomukset representoivat hyväksytyjä propositioneja: ne kuvaavat sitä, mitä subjekti pitää totena (Huemer 2023, 95). Subjektin omasta näkökulmasta katsottuna (ja kumoajien puuttuessa) uskomus yksinkertaisesti kuvastaa maailmaa sellaisena kuin se on.

Tilanne on ilmeisen tukala, jos Huemerin tavoin väitämme, ettei näyttämistilan tarvitse olla subjektiin tietoisuudessa läsnä voidakseen oikeuttaa uskomuksia, vaan myös menneisyydessä tapahtuneet näyttämistilat voivat toimia perusteina subjektiin uskomuksille. Tällöin Huemerin argumentti mielivaltaisesti uskomisesta on triviaalisti käännettävissä teoriaa itseään vastaan. Maailmaan ilmestymisen jälkeen kaksoiskappaleeni alkaa tietenkin havainnoimaan maailmaa ja muodostaa kokemiensa näyttämistilojen pohjalta uusia uskomuksia. Näyttämistilojen poistuessa mielestä kaksoiskappaleelleni jäävät vain uskomukset, eikä hän välttämättä muista, mihin ne pohjautuvat. Nyt kaksoiskappaleellani on siis uskomuksia, jotka hänellä oli tupsahtaessaan todellisuuteen, jotka eivät ole oikeutettuja, sekä uskomuksia, jotka perustuvat menneisyydessä tapahtuneisiin näyttämistiloihin, jotka ovat. Kaksoiskappaleellani ei ole kuitenkaan mitään mielensisäistä tapaa, millä erottaa epäoikeutettu uskomus oikeutetusta.

Huemerin omaa ajattelua seuraten voitaisiin nyt sanoa, että koska uskomukset, jotka kaksoiskappaleellani oli hänen tullessaan maailmaan, sekä uskomukset, jotka perustuvat näyttämistiloihin, näyttävät yhtä oikeutetuilta, niin joko ne molemmat ovat oikeutettuja, tai kummatkaan niistä ei ole oikeutettuja—muuten kaksoiskappaleeni olisi oikeutettu uskomaan tavalla, joka hänen omasta näkökulmastaan näyttää mielivaltaiselta. Kaksoiskappaleeni näkökulmasta ei ole siis mitään syytä, miksi hän ei voisi

käyttää omaamiaan uskomuksia päättelyn premisseinä johtaakseen oikeutetusti uusia uskomuksia. Kaksoiskappale-tapaus tosin nojaa historialliseen käsitykseen oikeutuksesta, joka on jo osoittautunut ongelmalliseksi fenomenaliselle konservatismille. Ongelma ei ole kuitenkaan helposti vältettävissä vain sitoutumalla synkronistiseen oikeutuskuvaan: kuten edellisessä luvussa argumentoitiin, pelkkä näyttämistilan omaaminen ei tee subjektille läpinäkyväksi, miksi näyttämistilaan perustuva uskomus on oikeutettu. Jos uskomuksen oikeutus ei ole subjektille läpinäkyvää, päädytään jälleen samaan tilanteeseen, jossa uskomus ilman oikeutusta voi subjektin näkökulmasta näyttää olevan samassa tiedollisessa asemassa kuin oikeutettu uskomus.

Edellisen luvun valossa tällaiset mielivaltaisesti uskomiseen pohjaavat argumentit ovat kuitenkin kyseenalaisia, eivätkä täten anna syytä uskoa, että kaksoiskappaleeni olisi oikeutettu uskomuksissa, jotka hänellä oli maailmaan tullessaan. Moitteettomuudesta ei siis välttämättä seuraa, että uskomukset olisivat oikeutettuja. Tällaisilla uskomuksilla vaikuttaisi kuitenkin olevan kaikki samat ominaisuudet, joiden myötä näyttämistilat voivat fenomenalisen konservatismiin mukaan toimia tiedollisina perusteina: niillä on propositionaalinen sisältö, jonka ne esittävät totena, eikä subjektia voida kritisoida niiden omaamisesta. Jos näyttämistilojen ei tarvitse olla oikeutettuja voidakseen oikeuttaa uskomuksia, ei ole täysin selvää, miksi sama ei pätsi moitteetomiin uskomuksiin. McAllisterin tekemä ero assertiivisten luonteiden välillä ei auta tässä, sillä ero lopulta pelkistyy mielentilan omaamisen arvosteltavuuteen, joka ei tietenkään päde, jos uskomuksen omaaminen ei ole arvosteltavissa. On kuitenkin syytä tarkastella, kuinka uskomukset ja näyttämistilat oikeuttavat uskomuksia. Näyttämistila, että P , antaa oikeutuksen uskomukselle, että P . Oikeutussuhde perustuu selvään yhteyteen näyttämistilan ja uskomuksen propositionaalisten sisältöjen välillä. Uskomusten suhteen tilanne ei ole yhtä suorasukainen. Jos minulla on jo uskomus, että P , en voi tämän pohjalta muodostaa uudelleen uskomusta, että P . Uskomus ei voi siis toimia perusteena itselleen.²⁵ Uskomuksen propositionaalinen sisältö on kuitenkin selvässä yhteydessä muihin propositioneihin. (P tai Q) on proposition P välttämätön

---

²⁵ Näkemystä, jonka mukaan uskomuksen omaaminen antaa jonkinasteisen oikeutuksen kyseiselle uskomukselle, kutsutaan doksastiseksi konservatismiksi. Näkemys on hyvin altis ongelmallisille vastaesimerkeille: miten esimerkiksi toiveajatteluun perustuva uskomukseni tulisi oikeutetuksi vain koska uskon siihen? Näkemyksellä on kuitenkin puolustajansa. Ks. esim. McGrath (2007) ja (2013).

seuraus: jos P on tosi, väistämättä myös (P tai Q) on tosi. Jos siis pidän propositionia P totena, vaikuttaisi minulla olevan syitä pitää myös propositionia (P tai Q) totena. Jos moitteeton uskomus, että P voi oikeuttaa uskomuksia, näyttäisi se voivan oikeuttaa ainakin proposition P välttämättömät seuraukset. Toinen ero on, että näyttämistila, että P itsessään oikeuttaa uskomaan, että P —mitään tietoisuutta mielen tilan ja uskomuksen välisestä suhteesta ei tarvita. Ei ole yhtä selvää, että uskomus voisi yhtä suorasti oikeuttaa muita uskomuksia. Jotta voin oikeutetusti johtaa propositionista P proposition (P tai Q), vaikuttaisin tarvitsevani jonkinlaisen käsityksen näiden propositionien välisestä suhteesta.

Disjunktion johtaminen on selkeä ja alkeellinen esimerkki deduktiivisesta päättelystä. Jos voin oikeutetusti hyödyntää uskomusta päättelyn premissinä ja päättely itsessään on pätevää, vaikuttaisin voivani olla oikeutettu päättelyn johtopäätökseen.²⁶ Tässä kohden paljon riippuu siitä, mitä konkreettisesti tapahtuu päätellessä propositionista toiseen. Jos päättely prosessina on itsessään palautettavissa näyttämistiloihin, ei tilanne välttämättä ole ongelmallinen fenomenaliselle konservatismille. Jos taas päättely toimii osin näyttämistiloista riippumattomasti, ei rationaalisten uskomusten rajaaminen vain näyttämistiloihin perustuviin uskomuksiin ole motivoitua. Tällöin ei fenomenalisen konservatismien sitoumuksien puitteissa ole mitään selvää syytä, miksi moitteettomat uskomukset eivät voisi toimia pohjana rationaalille uskomuksille: uskomusten pohjalta toimiminen edistää subjektin näkökulmasta totuuden tavoittelua, eikä subjektilla tarvitse olla käsitystä perusteidensa tiedollisesta asemasta voidakseen toimia niiden pohjalta.

Tilanne on ongelmallinen kahdesta syystä. Ensinnäkin, jos moitteettomat uskomukset voivat oikeuttaa muita uskomuksia, eivät näyttämistilat ole välttämättömiä oikeutukselle. Toisekseen uskomukset, joiden ei itse tarvitse olla oikeutettuja voidakseen oikeuttaa uskomuksia, nähdään yleensä Agrippan trilemmän vähiten miellyttävänä vaihtoehtona (Engel 2014, 146). Tilanne on seurausta fenomenalisen konservatis-

---

²⁶ Huomaa, että yleensä pätevän päättelyn mielletään olevan oikeutuksen säilyttävää: oikeutus siirtyy uskomukselta toiselle. Tässä tapauksessa päättely synnyttää oikeutuksen. Kuten seuraavassa alaluvussa tullaan näkemään, fenomenalinen konservatismi ei pysty välttämään tällaisia tilanteita.

min löyhästä tavasta täyttää edellä kuvattu ehto (II): näyttämistilat odotettavasti edistävät subjektin tiedollisia tavoitteita, koska ne esittävät sisältönsä totena. Jos päättely ei siis ole palautettavissa näyttämistiloihin, on oikeutuksen rajaaminen vain johonkin näyttämistilojen osajoukkoon hyvin motivoitua. Kuten aiemmin todettu, Huemerin mielestä ei ole mitään tiedollisesti merkittävää lisäehtoa, jolla rajata fenomenalisen konservatismiin perusteeksi (Huemer 2007, 43). Tässä alaluvussa kuvattu ongelma vaikuttaa kuitenkin vaikealta välttää, ellei näyttämistiloilta vaadita jotakin sellaista, mitä epäoikeutetuilla uskomuksilla ei voi olla.

Ei ole uskottavaa, että tällainen rajaus voitaisiin tehdä sulkematta osaa näyttämistiloista oikeutuksen ulkopuolelle. Jotta rajaus ei ole ad hoc, sen tulee perustua johonkin tiedollisesti merkittävään ominaisuuteen. Mikään näyttämistiloissa itsessään ei voi ajaa tätä asiaa, sillä moitteettomilla uskomuksilla on kaikki näyttämistilojen tiedollisesti merkittävät välttämättömät ominaisuudet. Lisäehdon tulee siis kuvata jotakin sellainen ominaisuus, joka ei ole täysin palautettavissa näyttämistiloihin. Tällöin näyttämistilat eivät yksinään riitä oikeutukseen, sillä vain se näyttämistilojen osajoukko, joka täyttää tarkennuksen vaatiman lisäehdon, voi oikeuttaa uskomuksia.

3.2 Yleinen epäjohdonmukaisuus voi olla oikeutettua

Jos päättelyä ei voida tyydyttävästi palauttaa näyttämistiloihin, näyttäisi fenomenalinen konservatismi olevan pulassa: joko näyttämistilat eivät ole välttämättömiä oikeutukselle, koska moitteettomat uskomukset voivat oikeuttaa uskomuksia, tai näyttämistilat eivät riitä oikeutukseen. Tarkastellaan siis fenomenalisen konservatismiin kuvaa päättelystä. Artikkelissaan ”Inferential Appearances” (2016) Huemer argumentoi, että päätellessämme proposition P pohjalta jonkin toisen proposition Q , me ikään kuin näemme yhteyden proposition P ja Q välillä: meistä näyttää siltä kuin P takaisi proposition Q totuuden tai tekisi sen todennäköiseksi (Huemer 2016, 149). Pääteltyjen uskomusten oikeutus perustuu täten tällaisiin päättelynäyttämisiin. Huemerin mukaan subjektilla S on jonkinasteinen päätelty oikeutus uskomukselle, että Q , jos ja vain jos:

- a) Subjektilla S on jonkinasteinen oikeutus uskoa, että P .
- b) Subjektilla S on päättelynäyttäminen, että proposition P valossa Q on (tai on

todennäköisesti) tosi.

- c) Subjektin *S* oikeutus propositiolle *P* ei riipu subjektin oikeutuksesta propositiolle *Q*.
- d) Subjektilla *S* ei ole vankkoja kumoajia propositiolle *Q*.
- e) Subjektin *S* uskomus, että *P*, aiheuttaa kausaalisesti päättelynäyttämisen myötä subjektissa *S* uskomuksen, että *Q*. (Huemer 2016, 150)

Huemerin mukaan ehto a) on tarpeen, koska muuten subjekti voisi johtaa mielivaltaisesta uskomuksesta oikeutetun uskomuksen (Huemer 2016, 150). Ehto on jokseenkin kyseenalainen edeltävän alaluvun valossa—uskomus ilman oikeutetusta ei välttämättä ole subjektin näkökulmasta mielivaltainen—mutta ennen kaikkea siksi, ettei Huemer yleisesti näe epäoikeutetuista uskomuksista johdettuja uskomuksia väistämättä epäoikeutettuina:

”Kuvitellaan esimerkin vuoksi, että alat uskomaan omaan kuolemattomuuteesi puhtaasta toiveajattelusta. Olemme kaikki yksimielisiä siitä, että tämä olisi epäoikeutettu ja epäluotettava uskomus. Mutta oletetaan, että tämä saa sinusta myöhemmin näyttämään siltä, että sinulla on sielu. Oletetaan lisäksi, että olet tietämätön tästä näyttämistilasi alkuperästä. [– –] Tässä tapauksessa fenomenaalisen konservatismiin täytyy sanoa, että olet oikeutettu uskomaan sielusi olemassaoloon.” (Huemer 2024, 143, suom. O.K.)²⁷

Uskomuksesi omasta kuolemattomuudestasi aiheuttaa kausaalisesti näyttämistilan myötä uskomuksesi sielusi olemassaolosta. Kyseessä ei varsinaisesti ole päättely Huemerin määritelmän mukaan, sillä uskomuksesi ei perustu päättelynäyttämiseen: kausaalisessa ketjussa ei ole näyttämistilaa muotoa ”kuolemattomuuteni tekee var-

---

²⁷ “For illustration, imagine that you adopt the belief that you are immortal through pure wishful thinking. We can all agree that this would be an unjustified and unreliable belief. But suppose that this somehow causes you, at some later time, to have a state of its seeming to you that you have a soul. Further suppose that you are unaware that your seeming about the soul has this cause. [– –] In such a case, the Phenomenal Conservative has to say that you are justified in believing you have a soul.” (Huemer 2024, 143)

maksi tai todennäköiseksi, että minulla on sielu”. Epäoikeutetuista johdettujen oikeutettujen uskomusten välttäminen ei kuitenkaan riitä perusteeksi ehdolle a), jos teoria muuten sallii tällaiset tapaukset.

Miten siis motivoida vaadetta oikeutetuista premisseistä? Tyypillisesti ajatellaan, että pätevä päättely on oikeutuksen säilyttävää—yhteys maailmaan säilyy, koska tosista premisseistä voi pätevästi johtaa vain tosia johtopäätöksiä. Oikeutus siirtyy päättelyketjussa uskomukselta seuraavalle: Jos olen varma päättelyn premisseistä ja päätte-lyni on pätevää, voin olla myös varma päättelyn johtopäätöksestä. Jos taas oikeutuk- seni premisseille on vain jonkinasteista, voi premissien antama tuki johtopäätökselle olla enintään yhtä vahvaa kuin oikeutukseni uskoa premisseihin. Jos uskomusten täy- tyy olla oikeutettuja voidakseen toimia päättelyn premisseinä, pystyy teoria parem- min tekemään selkoa tästä päättelyn ominaisuudesta. Jos minun ei tulisi pitää päätte- lyn premissejä totena, en voi päätellä niistä johtopäätöksiä, joita minun tulisi pitää to- tena.

Tässä kohden on hyvä huomata yhtäläisyys muistin ja päättelyn välillä. Kuten edelli- sessä luvussa nähtiin, myös muistin ajatellaan yleisesti olevan oikeutuksen säilyttä- vää. Muisti ei itsessään tee uskomuksista oikeutettuja, mutta oikein toimiessaan säi- lyttää niiden tiedollisen aseman. Alkuperäinen oikeutus tulee oikeutetusta tavasta muodostaa perususkomuksia, joka fenomenalisen konservatismiin mukaan on näyt- tämistilat. Vastaavasti päättely ei itsessään tuo oikeutusta päättelyketjuun, sillä pää- teltujen uskomusten oikeutus palautuu lopulta perususkomuksiin. Kuten muistinkin kohdalla, päättelyn säilövän roolin huomioiminen fenomenalissa konservatismissa kuitenkin monimutkaistaa kuvaa oikeutuksesta tavalla, joka on jännitteinen teorian muiden sitoumusten kanssa: toisin kuin minkään muiden näyttämistilojen, päättely- näyttämisien täytyy olla oikeanlaisessa suhteessa subjektin omaamiin oikeutettuihin uskomuksiin voidakseen oikeuttaa uskomuksia.

Huemerin tavassa kuvata muistin ja päättelyn toimintaa on yksi huomattava ero. Jos säilövä muisti hyväksytään osaksi teoriaa, eivät muistinäyttämiset vaikuta säilöttyjen muistiuskomusten oikeutukseen. Päättelynäyttämiset taas ovat välttämättömiä päätel- tyjen uskomusten oikeutukselle. Ongelma on, että päättelynäyttämisien tapa oikeut- taa uskomuksia itsessään katkaisee yhteyden päättelyn premissien ja johtopäätöksen

välillä, sillä päätelyn uskomuksen oikeutus ei Huemerin esittämässä kuvassa ole suhteessa premissien oikeutuksen asteeseen, vaan päätelynäyttämiseen. Jotta uskomuksia voidaan käyttää päätelyn premissinä, niiden tulee olla oikeutettuja, mutta subjektin oikeutuksen aste johtopäätökseen on lopulta riippuvainen vain päätelynäyttämisestä. Fenomenaalisen konservatismiin näkökulmasta näyttämistilan sisältö on sinänsä samantekevä uskomuksen oikeutuksen suhteen, koska oikeutuksen kannalta keskeistä on näyttämistilan uskomaan taivutteleva voima.²⁸ Täten Huemerin esittämässä kuvassa ei ole teoreettisia esteitä sille, että päättelemällä heikosti oikeutetuista (mutta silti oikeutetuista) premiseista johtaisiin johtopäätöksen, joka päätelynäyttämisen myötä on suunnattoman paljon oikeutetumpi kuin päätelyn premissit.

Tämän ongelman välttämiseksi voisi olla kiusaus lisätä päätelyn ehtoihin, että päätelyn suoma oikeutus uskomukselle ei voi olla sen suurempi, kuin subjektin oikeutus päätelyn premissille. Ehto ei ehkä ole sen ongelmallisempi tai ad hoc kuin ehto c), jonka tarkoituksena on estää kehäiset päättelyt. Tällainen ehto ei kuitenkaan riitä tekemään päättelystä oikeutuksen säilyttävää. Yhteyden maailmaan ajatellaan säilyvän deduktiivisessa päättelyssä, koska pätevä päättely takaa, että tosista premiseista voi päätyä vain tosiin johtopäätöksiin. Tämä on seurausta deduktiivisten päättelysääntöjen luonteesta. Ei ole sellaista maailmaa tai olosuhteista, joissa modus ponens²⁹ antaisi tosista premiseista epätoden vastauksen. Olivat propositiot P ja Q mitä tahansa, propositioiden P ja (jos P niin Q) välttämätön seuraus on Q :

(1) Jos kissani nukkuu, kissani ei ole syömässä.

(2) Kissani nukkuu.

(J) Siispä kissani ei ole syömässä.

(1) Jos minun on nälkä, minun tulisi syödä.

(2) Minun on nälkä.

(J) Siispä minun tulisi syödä.

---

²⁸ Ks. Hawthorne ja Lasonen-Aarnio (2021) rakenteellisista ongelmista, joihin fenomenaalisen konservatismiin sokeus näyttämistilojen sisällölle johtaa.

²⁹ Modus ponens: (1) jos P niin Q , (2) P , (J) siis Q .

(1) Jos $a = c/b$ niin $a \cdot b = c$.

(2) $a = c/b$.

(J) Siis $a \cdot b = c$.

Kaikissa näissä tapauksissa propositioiden väliset yhteydet ovat sellaisia, että premisien ollessa tosia ei ole mahdollista, että johtopäätös olisi epätosi. Huemerin mukaan ero deduktiivisen ja induktiivisen päättelyn välillä on, että deduktiivisessa päättelyssä päättelyn johtopäätös näyttää premissien valossa varmalta (Huemer 2016, 149). Keskeistä on huomata, ettei näyttämistila voi kuitenkaan taata sisältönsä totuutta. Jokin voi näyttää minusta varmalta ilman, että se todella on varmaa. Declan Smithies kritisoi fenomenaalista konservatismia tältä pohjalta artikkelissaan ”On the Global Ambitions of Phenomenal Conservatism” (2019) argumentoimalla, että fenomenaalinen konservatismi sallii yleisen epäjohdonmukaisuuden uskomuksissa. Ongelma on seurausta siitä, etteivät näyttämistilat aseta muita rajoitteita sille, mitä ne voivat oikeuttaa, kuin mikä voi olla näyttämistilan propositionaalisenä sisältönä (Smithies 2019, 15). On mahdollista, että ihmispsykologia rajoittaa näyttämistiloja siten, ettei meillä voi olla ilmeisen erheisiä näyttämistiloja. Tällaiset psykologiset rajoitteet eivät kuitenkaan päde kaikkiin mahdollisiin tiedollisiin subjekteihin (Smithies 2019, 15). Täten fenomenaalisen konservatismiin puitteissa rationaalinen subjekti voi oikeutetusti uskoa muun muassa ristiriitoihin ja virhepäätelmiin.

Kuten aiemmin todettu, fenomenaalisen konservatismiin puoltajat eivät yleensä pidä tällaisia ”hullunkurisia” näyttämistiloja ongelmallisina: McAllister huomauttaa, että meillä on yleensä runsaasti taustaevidenssiä hullunkurisia näyttämistiloja vastaan (McAllister 2023a, 92). Jos taas kuvitellaan tiedollinen subjekti ilman kumoavaa taustaevidenssiä, ei ole yhtä selvää, miksi näyttämistilan tulisi vaikuttaa subjektista niin hullunkuriselta (McAllister 2023a, 93). Huemerin mielestä ei myöskään ole selvää, miksi virhepäätelmät olisivat väistämättä epäoikeutettuja:

”Tarkastellaan Epäonnisen Matemaatikon Tapausta: S on juuri käynyt läpi pätevältä vaikuttavan todistuksen lauseelle P , käyttäen lausetta E ainoana premissinään. S on riittävän oikeutettu hyväksymään lauseen E , hän on käynyt argumenttinsa läpi huolellisesti, ja se on, niin pitkälti kuin hän pystyy itse toteamaan, pätevä ja täsmällinen todistus lauseelle

P. Kuitenkin sattuu niin, että argumentissa on hiuksenhieno virhe, jonka myötä todistus ei olekaan pätevä tai täsmällinen. Mitä subjektin *S* tulisi uskoa? Internalistisessa mielessä—eli siinä, mikä käy järkeen subjektin näkökulmasta—minusta näyttää siltä, että epäonnisen matemaatikon tulisi uskoa lauseeseen *P.*” (Huemer 2013, 339, Suom. OK)³⁰

Smithiesin esille tuoma ongelma ei kuitenkaan ole tällaisissa yksittäisissä tapauksissa. Ei ole vain niin, että virhepäätelmät olisivat joskus oikeutettuja, vaan että päättely voi olla oikeutettua, vaikka se olisi järjestelmällisesti erheellistä (Smithies 2019, 20). Koska fenomenaalinen konservatismi palauttaa kaiken oikeutuksen näyttämistiloihin, ovat päättelysäännöt ja välttämättömät totuudet sinänsä samantekeviä päättelyjen uskomusten oikeutuksen suhteen. Kuvitellaan esimerkiksi, että ilkeä demoni hämää minua niin, että räikeän virheellinen päättely näyttää minusta pätevältä. Esimerkiksi takajäsenen myöntäminen näyttää minusta täysin pätevältä päättelysäännöltä.³¹ Miltä tämä näyttäisi käytännössä? Kuvitellaan, että uskon oikeutetusti proposition ”jos kissani nukkuu, kissani ei ole syömässä”. Olen myös paraikaa leikkimässä kissani kanssa, enkä täten usko, että kissani on syömässä. Tarkastelen mielesäni propositionia ”jos kissani nukkuu, kissani ei ole syömässä” ja ”kissani ei ole syömässä”. Tämä taas aiheuttaa minussa päättelynäyttämisen, että ”omaamieni uskomusten valossa on varmaa, että kissani nukkuu.” Muodostan tämän pohjalta oikeutetun päättelynäyttämisen, että kissani nukkuu, ja lakkaan leikittämästä häntä. Vastavasti tarkastelen propositionia ”Jos $a = c/b$ niin $a \cdot b = c$ ”, jonka oikeutetusti uskon pätevän kaikille luvuille a, b ja c . Ajattelen: ”Olkoon $a = 5$, $b = 0$ ja $c = 0$. Tällöin $5 \cdot 0 = 0$.” Yhdessä näistä päättelen, että $5 = 0/0$. Takajäsenen myöntämiseen perustuvat päättelyt johtavat järjestelmällisesti epätosiin lopputuloksiin, mutta fenomenaa-

---

³⁰ ”Consider the Case of the Unfortunate Mathematician: *S* has just gone through what seems to be a genuine mathematical proof of *P*, starting from *E* as the sole premise. *S* is adequately justified in accepting *E*, he has checked the argument over carefully, and it is, as far as he can ascertain, a sound and rigorous proof of *P*. Nevertheless, it happens that there is a subtle error in the argument, as a result of which the argument is neither valid nor cogent. What ought *S* to think? In the internalist sense—that is, in terms of what makes sense from the subject’s perspective—it seems to me that the unfortunate mathematician should believe *P*.” (Huemer 2013, 339)

³¹ Takajäsenen myöntäminen: (1) jos *P* niin *Q*, (2) *Q*, (J) siis *P*.

lisen konservatismiin näkökulmasta oikeutukseni tällaisille räikeän virheellisille uskomuksille voi olla yhtä vahvaa kuin pätevään päättelyyn perustuvilla uskomuksilleni. Päättelynäyttämiset tekevät ilmeiseksi näyttämistilojen äärimmäisen ohuen suhteen totuuteen: koska päättelynäyttämiset sallivat räikeän epäsovinnaisuuden välttämättömiä totuuksien kanssa, on jokseenkin kyseenalaista, missä määrin päättelynäyttämisten voidaan subjektin näkökulmasta katsoa edistävän totuuden tavoittelua.

Palautetaan mieleemme naapurimme Barnardin tähdeltä, jotka propositioita tarkastellessaan pystyvät hetkessä kertomaan niiden välttämättömät seuraukset, mutta joiden uskomukset eivät perustu päättelynäyttämisiin. Kuten todettu, fenomenalisen konservatismiin mukaan barnardilaiset eivät ole oikeutettuja uskomuksissaan, ellei heillä ole jotain päättelyuskomuksista riippumatonta evidenssiä päättelyn luotettavuuden puolesta. Ilman yhteyttä välttämättömiin totuuksiin päädytään samanlaisiin ongelmiin kuin synkronisen fenomenalisen konservatismiin kuvassa muistista. Jälleen kerran fenomenalisen konservatismiin on vaikea selittää, mitä tiedollisesti toivottavaa barnardilaisten päättelyä muistuttavassa kyvyssä tapahtuu, mutta voimme nyt sanoa jotakin vielä vahvempaa: barnardilaiset vaikuttavat olevan välttämättömien totuuksien suhteen tiedollisesti meitä paremmassa asemassa, *koska* heidän päättelynsä ei perustu näyttämistiloihin. Koska näyttämistilat eivät pysty takaamaan sisältönsä totuutta, ei ole mitään sellaista, mikä näyttämistilojen valossa olisi välttämättä totta. Lisäksi näyttämistilat eivät voi ohjata barnardilaisia räikeästi harhaan: barnardilaisesta ei esimerkiksi voi näyttää, että takajäsenen myöntäminen on pätevä päättelysääntö.

Fenomenalisen konservatismiin kuvassa päättelystä piilee kuitenkin vielä syvempi ongelma. Palataan tarkastelemaan Huemerin vastausta Bergmannin dilemmaan. Bergmannin dilemma internalistisille teorioille oli, että jos oikeutukselta vaaditaan jonkinlaisen metaehdon täyttymistä, päädytään regressio-ongelmaan ja skeptisismiin. Jos metaehtoa ei vaadita, niin teoria menettää keskeisen motivaation internalismille, sillä oikeutus ei ole enää välttämättä läpinäkyvää subjektille. Huemerin mukaan ongelma vältetään, jos metaehto ymmärretään positiivisen sijaan negatiivisena ehtona: subjekti ei tarvitse käsitystä uskomuksensa oikeutuksesta voidakseen uskoa oikeutetusti, mutta jos subjektilla on syitä uskoa, että uskomus ei ole oikeutettu, ei subjekti ole oikeutettu uskomuksessaan. Smithies huomauttaa, ettei tällaista metaehtoa voida palauttaa pelkkiin näyttämistiloihin (Smithies 2019, 23). Oletetaan, että minusta

näyttää, että P . Tämän lisäksi uskon, että $ei-P$, ja tämän uskomuksen oikeutus on vahvempi, kuin näyttämistilan, että P suoma oikeutus. Minulla ei ole kuitenkaan näyttämistilaa muotoa ”proposition $ei-P$ valossa minun ei tulisi uskoa, että P ”, joten voin ongelmitta uskoa samanaikaisesti sekä P että $ei-P$. Mahdollisesti voisin johtaa uskomuksesta, että $ei-P$ uskomuksen ”minulla ei ole oikeutusta uskoa, että P ”, mutta tämäkään uskomus ei väistämättä toimi kumoajana uskomukselleni, että P : uskomus ei välttämättä näytä minusta relevantilta kumoajalta uskomukselleni, että P . Voin siis ongelmitta uskoa, että P , ja että en ole oikeutettu uskomaan, että P . Tällaisien tilanteiden välttäminen vaatii, että kumoutuvuus ei riipu vain siitä, miltä propositionien väliset suhteet minusta näyttävät. Jos fenomenaalinen konservatismi siis haluaa välttää mahdollisuuden yleiseen epäjohdonmukaisuuteen uskomuksissa, sen tulee sisällyttää osaksi teoriaa näyttämistiloista riippumaton oikeutuksen ehto.

3.3 Luvun yhteenveto

Fenomenaalisen konservatismiin mukaan näyttämistilojen oikeuttava rooli perustuu kolmeen tekijään: niillä on propositionaalinen sisältö, jonka ne esittävät totena, eikä subjektia voida kritisoida niiden omaamisesta. Myös moitteettomilla uskomuksilla on kaikki nämä samat ominaisuudet, joten fenomenaalisella konservatismilla ei ole mitään motivoitua syytä sulkea moitteettomia uskomuksia mahdollisten oikeutuksen lähteiden ulkopuolelle. Ongelman välttäminen vaatii joko oikeutussuhteen tarkentamista tavalla, joka sulkee moitteettomat uskomukset pois, tai käsitystä päättelystä, jossa myös päättelyn suoma oikeutus on palautettavissa kokonaan näyttämistiloihin.

Näyttämistiloihin palautuva käsitys päättelystä on kuitenkin ongelmallinen. Se ei ensinnäkään pysty tekemään selkoa siitä, miksi pätevän päättelyn katsotaan yleisesti olevan totuuden säilyttävää, sillä mikään päättelynäyttämisisä ei pysty takaamaan johtopäätöksen totuutta. Tämän lisäksi se mahdollistaa yleisen epäjohdonmukaisuuden uskomuksissa, sillä kumoutuvuus riippuu vain siitä, miltä propositionien väliset suhteet subjektille näyttävät.

Lopuksi

Opinnäytetyössäni olen tuonut monipuolisesti esille fenomenalisen konservatismiin ongelmia. Olen argumentoinut, ettei näyttämistilojen riittävyttä voida perustella mielivaltaisesti uskomiseen pohjaavilla argumenteilla, ja ettei fenomenalinen konservatismi pysty tyydyttävästi selittämään muisti- ja päättelyuskomusten oikeutusta. Täten fenomenalista konservatismia ei voida pitää uskottavana teoriana oikeutuksesta yleisesti. Teorian rajaaminen vain perususkomusten oikeutukseen ei kuitenkaan ole ongelmatonta: olen argumentoinut, että moitteettomat uskomukset ovat fenomenalisen konservatismiin sitoumuksien valossa tiedollisesti samassa asemassa näyttämistilojen kanssa, ja täten niiden tulisi voida toimia itsenäisinä oikeutuksen lähteinä. Ongelman välttäminen vaatii oikeutussuhteen tarkentamista, mutta tällöin näyttämistilan omaaminen yksinään ei riitä oikeutukseen. Fenomenalinen konservatismi ei siis sellaisenaan toimi myöskään yleisenä teoriana perususkomusten oikeutuksesta. Lisäksi on riskinä, että tarkennuksen myötä joidenkin perimmäisten tiedonlähteiden piiriin kuuluvat näyttämiset eivät enää täytä oikeutuksen lähteille asetettuja vaatimuksia. Tällöin näyttämistilojen ulkopuolelle jääneiden tiedonlähteiden toiminta tulee selittää jotenkin muuten—tai todeta, että ne ovat täysin oikeutuksen ulottumattomissa.

Näiden huomioiden valossa näyttämistilojen rooli kaikkia perimmäisiä tiedonlähteitä yhdistävänä tekijänä on asettunut kyseenalaiseksi. Jos näyttämistiloilla on jonkinlainen oikeuttava rooli, on uskottavampaa, että se koskee vain joitakin tiedon lajeja. Esimerkiksi Jim Pryor (2000) ja Declan Smithies (2019) ovat argumentoineet, että havaintonäyttämiset tarjoavat uskottavan selityksen ulkomaailmaa koskevien uskomusten oikeutuksesta. On myös hyvin mahdollista kyseenalaistaa näyttämistilojen oikeuttava rooli kokonaan. John Hawthorne ja Lasonen-Aarnio (2021) näkevät näyttämistilojen tavassa oikeuttaa uskomuksia rakenteellisia ongelmia, joita ei voida välttää rajaamalla teoria vain johonkin näyttämistilojen osajoukkoon. Tämä ei kuitenkaan vaadi väittämään, ettei näyttämistiloilla voisi olla jokin rooli tiedollisessa toiminnassa: Lu Tengin (2024) mukaan näyttämiset ovat metakognitiivisia tiloja, joissa tunnistamme olevamme tiedollisesti toivottavassa asemassa, ja jotka tyypillisesti seuraavat perimmäisten tiedonlähteiden toimintaa (Teng 2024, 58). Keskeisesti varsina-

nen tiedollinen panos tapahtuu Tengin mukaan kuitenkin näyttämistilasta riippumattomasti, ja näyttämistilalla voi olla oikeutuksessa enintään välillinen rooli (Teng 2024, 57).

Huemerin mukaan on mahdollista, että fenomenaalinen konservatismi kykenee ratkaisemaan kaikki tietoteoreettiset ongelmat (Huemer 2013, 345-346). Tämä näyttää epäuskottavalta. Jos näyttämistiloilla on jokin rooli tiedollisessa toiminnassa, täytyy sen olla paljon vaatimattomampi kuin fenomenaalinen konservatismi antaisi ymmärtää.

Lähdeluettelo

- Bergmann, M. (2006). *Justification without Awareness: A Defense of Epistemic Externalism*. Oxford University Press.
- Bergmann, M. (2013). Phenomenal Conservatism and the Dilemma for Internalism. Teoksessa C. Tucker (toim.), *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism* (s. 154–178). Oup Usa.
- Cullison, A. (2010). What are seemings? *Ratio*, 23(3), 260–274.
- Descartes, R. (2002). Teokset. 2, Mietiskelyjä ensimmäisestä filosofiasta (T. Aho & M. Yrjönsuuri, Suomentajat). Helsinki: Gaudeamus (Alkuteos julkaistu 1641).
- Engel, M. (2014). Positism: The Unexplored Solution to the Epistemic Regress Problem. *Metaphilosophy*, 45(2), 146–160.
- Gage, L. P. (2016). Phenomenal Conservatism and the Subject's Perspective Objection. *Acta Analytica*, 31(1), 43–58.
- Hawthorne, J., & Lasonen-Aarnio, M. (2021). Not So Phenomenal! *Philosophical Review*, 130(1), 1–43.
- Huemer, M. (1999). The Problem of Memory Knowledge. *Pacific Philosophical Quarterly*, 80(4), 346–357.
- Huemer, M. (2001). *Skepticism and the Veil of Perception*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Huemer, M. (2006). Phenomenal Conservatism and the Internalist Intuition. *American Philosophical Quarterly*, 43(2), 147–158.
- Huemer, M. (2007). Compassionate phenomenal conservatism. *Philosophy and Phenomenological Research*, 74(1), 30–55.
- Huemer, M. (2013). Phenomenal Conservatism Über Alles. Teoksessa C. Tucker (toim.), *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism* (s. 328–349). Oup Usa.
- Huemer, M. (2016). Inferential Appearances. Teoksessa B. Coppenger & M. Bergmann (toim.), *Intellectual Assurance: Essays on Traditional Epistemic Internalism* (s. 144–160). Oxford University Press.
- Huemer, M. (2023). How to be irrational. Teoksessa K. McCain, S. Stapleford, & M. Steup (toim.), *Seemings: New Arguments, New Angles* (s. 94–108). Routledge.
- Huemer, M. (2024). Four Challenges for Phenomenal Conservatism. Teoksessa B. Roeber, E. Sosa, M. Steup, & J. Turri (toim.), *Contemporary debates in epistemology* (Third. ed., s. 142–145). Wiley-Blackwell.

- Kelly, T. (2016). HISTORICAL VERSUS CURRENT TIME SLICE THEORIES IN EPISTEMOLOGY. Teoksessa B. K. McLaughlin, Hilary (toim.), *Goldman and His Critics* (s. 43–68).
- Lasonen-Aarnio, M. (2024a). Evidence Is Not Seemings. Teoksessa B. Roeber, E. Sosa, M. Steup, & J. Turri (toim.), *Contemporary debates in epistemology* (Third. ed., s. 134–141). Wiley-Blackwell.
- Lasonen-Aarnio, M. (2024b). Preservative Memory and Trouble for Internalism. Teoksessa B. Roeber, E. Sosa, M. Steup, & J. Turri (toim.), *Contemporary debates in epistemology* (Third. ed., s. 146–148). Wiley-Blackwell.
- Littlejohn, C. (2011). Defeating phenomenal conservatism. *Analytic Philosophy*, 52(1), 35–48.
- McAllister, B. (2023a). *Seemings and the Foundations of Justification: A Defense of Phenomenal Conservatism*. Routledge.
- McAllister, B. (2023b). Seemings and Truth. Teoksessa K. McCain, S. Stapleford, & M. Steup (toim.), *Seemings: New Arguments, New Angles* (s. 23–37). Routledge.
- McAllister, B. (*tulossa*). How Seemings Resolve Bergmann's Dilemma for Internalism. *Acta Analytica*, 1–14.
- McCain, K., & Stapleford, S. (2023). Appearances and the Problem of Stored Beliefs. Teoksessa K. McCain, S. Stapleford, & M. Steup (toim.), *Seemings: New Arguments, New Angles* (s. 63–74). Routledge.
- McGrath, M. (2007). Memory and epistemic conservatism. *Synthese*, 157(1), 1–24.
- McGrath, M. (2013). Phenomenal conservatism and cognitive penetration: The 'Bad Basis' counterexamples. Teoksessa C. Tucker (toim.), *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism* (s. 225–247). Oxford University Press USA.
- Moore, G. E. (1953). *Some Main Problems of Philosophy* (Vol. 51). Routledge.
- Moretti, L. (2018). Phenomenal conservatism and the problem of reflective awareness. *American Philosophical Quarterly*, 55(3), 267–280.
- Moretti, L., & Piazza, T. (2015). Phenomenal Conservatism and Bergmann's Dilemma. *Erkenntnis*, 80(6), 1271–1290.
- Pryor, J. (2000). The skeptic and the dogmatist. *Nous*, 34(4), 517–549.
- Sekstos Empeirikos. (2016). Pyrrhonismän pääpiirteet (M. Ahonen, Suomentaja). Teoksessa M. Grahn-Wilder (toim.), *Skeptisismi : epäilyn ja etsimisen filosofia* (s. 23–79). Helsinki: Gaudeamus.
- Skene, M. (2013). Seemings and the possibility of epistemic justification. *Philosophical Studies*, 163(2), 539–559.

- Smithies, D. (2019). On the Global Ambitions of Phenomenal Conservatism. *Analytic Philosophy*, 60(3), 206–244.
- Teng, L. (2024). The epistemic insignificance of phenomenal force. *Philosophy and Phenomenological Research*, 109(1), 55–76.
- Tooley, M. (2013). Michael Huemer and the Principle of Phenomenal Conservatism. Teoksessa C. Tucker (toim.), *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism* (s. 306–327). Oup Usa.
- Tucker, C. (2010). Why open-minded people should endorse dogmatism. *Philosophical Perspectives*, 24(1), 529–545.
- Tucker, C. (2013). Seemings and Justification: An Introduction. Teoksessa C. Tucker (toim.), *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism* (s. 1–29). Oxford University Press.